

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

Diplomová práce

*Postavení a úloha státního zástupce v civilním
procesu*

Plzeň 2023

Kateřina Hronová

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Katedra občanského práva

Studijní program: Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

Diplomová práce

Postavení a úloha státního zástupce v civilním procesu

Zpracovala: Kateřina Hronová

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Ing. Radka Zahradníková, Ph.D., LL.M.

Plzeň 2023

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Kateřina HRONOVÁ**
Osobní číslo: **R18M0135P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Postavení a úloha státního zástupce v civilním procesu**
Zadávající katedra: **Katedra občanského práva**

Zásady pro vypracování

1. Historie a vývoj institutu státního zastupitelství v oblasti civilního soudního řízení na území dnešního státu
2. Obecně ke státnímu zastupitelství
3. Základní zásady činnosti státního zastupitelství, ochrana veřejného zajmu
4. Účast státního zástupce v řízení u soudu na základě vlastního návrhu na zahájení řízení (návrhová činnost)
5. Vstup státního zástupce do již zahájeného soudního řízení (vstupová činnost)
6. Základní nástin některých soudních řízení, jichž může být státní zástupce účasten
7. Opravné prostředky
8. Dozor nad dodržováním právních předpisů v místech, kde je omezována osobní svoboda

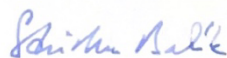
Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:
viz příloha

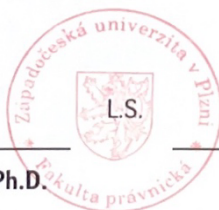
Vedoucí diplomové práce: **Doc. JUDr. Ing. Radka Zahradníková, Ph.D., LL.M.**
Katedra občanského práva

Datum zadání diplomové práce: **31. března 2022**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2023**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 1. července 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma „*Postavení a úloha státního zástupce v civilním procesu*“ zpracovala samostatně. Veškeré prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala, jsou citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

V Plzni dne 28. 3. 2023

.....

Kateřina Hronová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. JUDr. Ing. Radce Zahradníkové, Ph.D., LL.M., za vedení mé diplomové práce, její cenné rady a veškerý čas, který této práci věnovala. Zvláštní poděkování rovněž patří mým blízkým, a to za jejich permanentní podporu v průběhu celého mého studia.

Obsah

ÚVOD	1
1. VÝVOJ INSTITUTU STÁTNÍHO ZASTUPITELSTVÍ V OBLASTI CIVILNÍHO SOUDNÍHO ŘÍZENÍ NA ÚZEMÍ DNEŠNÍHO STÁTU	5
1.1. Vývoj institutu státního zastupitelství do roku 1848.....	5
1.2. Vývoj institutu státního zastupitelství od roku 1848 do roku 1993	7
1.2.1. Vývoj v letech 1848 až 1850	7
1.2.2. Vývoj v letech 1851 až 1918	8
1.2.3. Vývoj v letech 1918 až 1938	9
1.2.4. Vývoj v letech 1939 až 1948	10
1.2.5. Vývoj v letech 1948 až 1963	11
1.2.6. Vývoj v letech 1963 až 1989	12
1.2.7. Vývoj v letech 1989 až 1993	13
1.3. Vývoj institutu státního zastupitelství po roce 1993.....	14
2. OBECNĚ KE STÁTNÍMU ZASTUPITELSTVÍ.....	16
2.1. Pojem „státní zastupitelství“	16
2.1.1. Definice státního zastupitelství.....	16
2.1.2. Soustava státního zastupitelství	17
2.2. Působnost státního zastupitelství	18
2.3. Právní zakotvení státního zastupitelství.....	20
2.3.1. Ústava České republiky	20
2.3.2. Zákon o státním zastupitelství	21
2.3.3. Občanský soudní řád a zákon o zvláštních řízeních soudních.....	22
2.3.4. Další právní předpisy	23
2.4. Procesní postavení státního zastupitelství.....	24
2.4.1. Obecně k subjektům civilního řízení	25
2.4.2. Procesní postavení státního zastupitelství vstupujícího do civilního řízení	25
2.4.3. Procesní postavení státního zastupitelství podávajícího návrh na zahájení civilního řízení	26

3. ZÁKLADNÍ ZÁSADY STÁTNÍHO ZASTUPITELSTVÍ.....	28
3.1. Zásada zákonnosti (legality)	28
3.2. Zásada nestrannosti, objektivit y a účinnosti.....	29
3.3. Zásada nedílnosti a nezávislosti.....	29
3.4. Zásada hierarchie	30
3.5. Zásada ochrany veřejného zájmu	30
4. ÚČAST STÁTNÍHO ZÁSTUPCE V ŘÍZENÍ U SOUDU NA ZÁKLADĚ VLASTNÍHO NÁVRHU NA ZAHÁJENÍ ŘÍZENÍ (NÁVRHOVÁ ČINNOST).....	32
4.1. Výčet řízení zahajovaných na návrh státního zástupce	32
4.2. Návrh na zahájení řízení.....	34
4.2.1. Příslušnost státního zastupitelství	34
4.2.2. Náležitosti návrhu	35
4.3. Procesní úkony státního zástupce podávajícího návrh na zahájení řízení.....	36
4.4. Rozsudek soudu	38
5. VSTUP STÁTNÍHO ZÁSTUPCE DO JIŽ ZAHÁJENÉHO SOUDNÍHO ŘÍZENÍ (VSTUPOVÁ ČINNOST).....	39
5.1. Výčet řízení, do kterých je státní zástupce oprávněn vstoupit	39
5.2. Prohlášení o vstupu do řízení	41
5.2.1. Příslušnost státního zastupitelství	41
5.2.2. Náležitosti vstupového prohlášení.....	42
5.3. Procesní úkony státního zástupce	42
5.4. Ukončení účasti státního zástupce v řízení.....	44
6. VYBRANÉ PŘÍPADY SOUDNÍCH ŘÍZENÍ, JICHŽ MŮŽE BÝT STÁTNÍ ZÁSTUPCE ÚČASTEN	46

6.1.	Návrhová činnost ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče.....	46
6.1.1.	Obecně k detenčnímu řízení	46
6.1.2.	Návrhové oprávnění státního zástupce	49
6.2.	Vstupové oprávnění státního zastupitelství ve vztahu k insolvenčnímu řízení..	52
6.2.1.	Obecně ke vstupu státního zástupce do insolvenčního řízení.....	52
6.2.2.	Práva státního zastupitelství vstupujícího do insolvenčního řízení	54
7.	OPRAVNÉ PROSTŘEDKY	56
7.1.	Opravné prostředky dle § 69 IZ.....	57
7.2.	Odvolání	58
7.3.	Žaloba pro zmatečnost	59
7.4.	Dovolání a žaloba na obnovu řízení	61
8.	DOZOR NAD DODRŽOVÁNÍM PRÁVNÍCH PŘEDPISŮ V MÍSTECH, KDE JE OMEZOVÁNA OSOBNÍ SVOBODA	63
8.1.	Dozor nad dodržováním právních předpisů při výkonu vazby, trestu odnětí svobody a zabezpečovací detence.....	64
8.2.	Dozor nad dodržováním právních předpisů při výkonu ochranné nebo ústavní výchovy	66
	ZÁVĚR.....	68
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	72
	CIZOJAZYČNÉ RESUMÉ.....	80

Seznam použitých zkratek

IZ	Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.
LZPS	Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů.
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
SŘS	Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů.
TŘ	Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
ZOK	Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů.
ZoVR	Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů, ve znění pozdějších předpisů.
ZSM	Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů.
ZSZ	Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.
ZMPS	Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů.

Úvod

Jádrem působnosti státního zastupitelství je nepochybně trestní řízení, se kterým je jakožto orgán veřejné žaloby primárně spojováno. Jeho role v netrestní oblasti, zejména pak jeho účast v civilním řízení, je však rovněž velice významnou součástí jeho působnosti, přičemž o značné důležitosti této mimotrestní působnosti vypovídá zejména fakt, že posláním státního zastupitelství na úseku netrestním spočívá především v ochraně těch nejdůležitějších práv, právních zásad a dalších institutů, zejména pak základních lidských práv a svobod.

K úloze veřejné žaloby v oblasti mimo systém trestní justice se vyjadřuje např. dokument – Doporučení CM/Rec (2012)11 Výboru ministrů Rady Evropy¹, přijatý dne 19. září 2012, a to v příloze (v části B), ve které je přímo uvedeno, že pokud jsou vnitrostátním právním systémem státním zástupcům svěřeny povinnosti a pravomoci mimo systém trestního soudnictví, mělo by být jejich posláním zastupovat obecný nebo veřejný zájem, chránit lidská práva a základní svobody a prosazovat zásady právního státu.

Jelikož problematika účasti státního zástupce v civilním řízení, a celkově asociace státního zastupitelství s netrestní působností vůbec, není (a to mnohdy ani mezi odbornou veřejností) tak známá, dokonce bývá velmi často opomíjena, je cílem diplomové práce připomenout důležitost tohoto tématu a podat tak ucelené pojednání o tom, jakou úlohu státní zastupitelství v tomto typu řízení plní, resp. může plnit.

Za primární cíl této práce lze považovat snahu komplexněji zmapovat a popsat roli státního zástupce, resp. státního zastupitelství v rámci civilního procesu, a to včetně popisu případů, kdy státní zástupce ve smyslu účinné právní úpravy může vystupovat v rámci civilního procesu v postavení účastníka řízení anebo kdy se může v rámci civilního řízení vyskytnout v postavení tzv. zvláštního procesního subjektu. Ve větších podrobnostech si pak tato práce klade za cíl adresátovi práce přehledně, lidsky a za pomoci vybraných praktických příkladů vyložit tzv. návrhovou a vstupovou činnost

¹ Recommendation CM/Rec(2012)11 of the Committee of Ministers to member States on the role of public prosecutors outside the criminal justice system [získáno 28. února 2023 z <https://www.refworld.org/docid/50697b5e2.html>].

státního zástupce, tj. účast státního zástupce v soudním řízení v návaznosti na podání vlastního návrhu anebo vstup státního zástupce do soudního řízení, které bylo zahájeno na základě návrhu třetí osoby či z moci úřední. V neposlední řadě tato práce přibližuje problematiku opravných prostředků, které jsou jedním z „nejmocnějších“ procesních nástrojů, které má státní zástupce v rámci civilního procesu aktuálně k dispozici pro účely realizace svého poslání.

Ve stručnějším rozsahu si pak tato diplomová práce vytyčila za cíl popsat i „zbývající“ (avšak neméně podstatný) rozsah pravomoci státního zastupitelství v oblasti netrestní, kdy do této kategorie lze bezpochyby zařadit primárně výkon dozorové činnosti nad dodržováním obecně závazných právních předpisů v těch případech, kdy je na základě zákonné licence zasahováno do osobní svobody třetích osob, tj. kupříkladu v případech, kdy je osobní svoboda člověka omezena v důsledku výkonu vazby, trestu odnětí svobody či např. ochrannou nebo ústavní výchovou.

Co se týče struktury diplomové práce, po úvodu následuje její vlastní text, jenž je rozdělen celkem do osmi kapitol, které obsahují podkapitoly, případně i podpodkapitoly.

První kapitola práce obsahuje stručný historický exkurz, tj. vývoj institutu státního zastupitelství na území dnešního státu, jenž je s ohledem na tematiku práce zaměřen na oblast civilního soudního řízení. V rámci této kapitoly je tak popsán proces formování tohoto institutu, jehož první kořeny sahají do první poloviny 15. století, a to až po období, kdy byl vydán nový (aktuálně účinný) zákon o státním zastupitelství, tj. zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.

Po této kapitole následuje kapitola druhá, jež obecně představuje institut státního zastupitelství. Zejména je zde přiblížen samotný pojem „státní zastupitelství“ a jeho struktura, ve větších podrobnostech a právních souvislostech se pak tato kapitola zabývá i jeho působností (tj. dělením na působnost trestní a netrestní) a právní úpravou, jež je zaměřená převážně na právní předpisy pro tuto práci stěžejní, tedy dotýkající se oblasti netrestní. V rámci této kapitoly pak nechybí ani popis procesního postavení státního zastupitelství, zaměřený zvláště na jeho postavení v řízení civilním, tedy vytyčení těch eventualit, kdy státní zástupce vystupuje v předmětném procesu

v postavení plnohodnotného účastníka, a současně pak těch eventualit, kdy je státnímu zástupci *ex lege* přiděleno pouze a jen postavení zvláštního procesního subjektu.

V pořadí třetí kapitola této práce se pak ve vzájemných souvislostech pokouší definovat množinu základních zásad a principů, které tvoří pomyslnou kostru působení státního zastupitelství, a to nejen v civilním procesu, kdy za pilíře výše definované množiny lze pak považovat zejména (nikoli však výlučně) zásadu zákonnosti (legality), zásadu nestrannosti a bezpochyby též princip ochrany veřejného zájmu, který je, s ohledem na činnost státního zastupitelství při plnění jeho úkolů na poli (nejen) netrestní působnosti, principem stěžejním, neboť právě do těch civilních řízení, v nichž je ochrana veřejného zájmu vyžadována, je státní zástupce oprávněn vstoupit anebo je ve stanovených případech dokonce oprávněn je prostřednictvím podání návrhu závislého čistě na jeho vůli, resp. iniciativě, vyvolat.

Případy, kdy může státní zástupce v rámci soukolí civilního procesu převzít iniciativu a potřebné civilní řízení svým vlastním návrhem zahájit, mapuje kapitola čtvrtá. Tato kapitola přináší výčet řízení zahajovaných na návrh státního zástupce, dále jsou zde uvedeny náležitosti samotného návrhu na zahájení řízení a také příslušnost státního zastupitelství k jeho podání. Rovněž jsou v této kapitole vymezeny procesní úkony, které je státní zástupce podávající návrh na zahájení řízení oprávněn v rámci takového řízení činit, a konečný rozsudek soudu.

S ohledem na snahu o logické uspořádání této práce navazuje na pasáž věnovanou činnosti návrhové pojednání o tzv. činnosti vstupové, v rámci které je státní zástupce omezen „pouze“ na možnost vstupu do již zahájeného řízení, tj. v rámci které není bez dalšího „procesním páнем“. Opět je zde uveden výčet řízení, do kterých má státní zástupce oprávnění vstoupit, je zde popsáno prohlášení o vstupu do řízení (resp. jeho náležitosti), příslušnost státního zastupitelství vstupujícího do řízení a v neposlední řadě také procesní úkony a ukončení účasti státního zástupce v takovém řízení.

Vzhledem k poměrně široké škále řízení, jichž je státní zástupce oprávněn se účastnit, není cílem práce detailně popsat všechny typy civilních soudních řízení, do kterých je státní zastupitelství oprávněno vstoupit či které může svým návrhem zahájit. Proto jsou v rámci kapitoly šesté pro bližší představu činnosti státního

zastupitelství podrobněji představena pouze dvě vybraná řízení – první z popisovaných řízení bylo pro účely této práce vybráno z množiny těch řízení, které může státní zástupce svým návrhem vyvolat, druhé z popisovaných řízení pak spadá do výčtu těch řízení, do kterých může státní zástupce „pouze“ vstoupit až po jejich zahájení. Z první skupiny řízení byla vybrána problematika vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče (tj. tzv. detenční řízení), z druhé skupiny pak řízení insolvenční, v rámci kterého může státní zástupce hrát velice podstatnou roli.

O možnosti státního zástupce iniciovat řízení o opravném prostředku pojednává kapitola sedmá, která uvádí výčet opravných prostředků, řádných či mimořádných, které je státní zastupitelství oprávněno podat. Především se jedná o odvolání, žalobu pro zmatečnost, ale i některé další opravné prostředky.

V poslední kapitole, tj. kapitole osmé, je popsána druhá, již zmiňovaná podoba mimotrestní působnosti státního zastupitelství, a to dozor nad dodržováním právních předpisů v těch místech, kde na základě zákona dochází k omezování osobní svobody osob.

Co se týče metod využitých pro zpracování diplomové práce, užitá byla převážně metoda kompilativní a metoda deskripce. Vzhledem k značně omezenému množství relevantní literatury práce vychází ve velkém rozsahu ze zákonů či jiných obecně závazných právních předpisů, odborných článků, převážně dostupných na internetu, a z odborné komentářové literatury.

1. Vývoj institutu státního zastupitelství v oblasti civilního soudního řízení na území dnešního státu

Současná podoba státního zastupitelství je výsledkem historického vývoje tohoto institutu, jehož kořeny sahají až do první poloviny 15. století (máme-li na mysli jeho vývoj na území dnešního státu), přičemž k formování státního zastupitelství přispěly rovněž některé zahraniční vzory.²

Heslo „prokurátor“ obsahuje například již Ottův slovník naučný – největší tištěná česká encyklopedie z přelomu 19. a 20. století. Zde se mimo jiné dozvídáme, že zárodky činnosti prokuratury lze spatřovat už v období antiky, a to zejména v činnosti římských úředníků zvaných „*advocati fisci*“, jejichž úkolem bylo podávat jménem císaře žaloby pro zločiny v případě, kdy nebylo jiného žalobce.³

1.1. Vývoj institutu státního zastupitelství do roku 1848

Počátky institutu státního zastupitelství na našem území sahají, jak bylo již výše zmíněno, do první poloviny 15. století. V roce 1437 císař Zikmund Lucemburský pověřil Viléma ze Žlutic vedením nově vzniklé instituce – Úřadu královského prokurátora. Jeho úkolem bylo především zastupovat krále v soudním řízení, přičemž postupem času začal být pověřován i dalšími úkoly. Soustředil se např. na vymáhání pokut uložených za trestné činy a plynoucích do královské komory, zastupoval majtkové zájmy koruny v soudním řízení a po čase také začal stíhat všechny trestné činy, jež nestíhal soukromý žalobce.⁴

V 16. století získal královský prokurátor řadu nových pravomocí – např. udílel právní rady panovníkovi nebo se účastnil zákonodárné činnosti. Královští prokurátoři též zasedali u některých soudů a po nástupu Habsburků na český trůn v roce 1526

² KOCOUREK, Jiří; ZÁRUBA, Jan. *Zákon o soudech a soudcích; Zákon o státním zastupitelství: komentář*. 2., dopl. a přeprac. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. Beckovy texty zákonů s komentářem, s. 385.

³ OTTO, Jan. *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí* [online]. Praha: J. Otto, 1903 [cit. 31. listopadu 2022]. Dostupné na <<https://archive.org/details/ottvslovnknauni13ottogoog/page/756/mode/2up?view=theater>>.

⁴ NEDOROST, Libor a kol. *Státní zastupitelství: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002, s. 17.

nabývala na významu jejich funkce ochránců veřejného zájmu. Jelikož úkolů v působnosti královských prokurátorů stále přibývalo, vznikl koncem 16. století úřad, označovaný jako tzv. prokurátorský komorní úřad, případně fiskální úřad, jehož chod byl řízen prokurátorem.⁵

Postavení královského prokurátora jakožto veřejného žalobce, jehož úkolem bylo stíhat všechny trestné činy, bylo právně zakotveno až v Obnoveném zřízení zemském, vydaném Ferdinandem II. Habsburským v roce 1627. I přesto však funkce prokurátora postupně pozbývala své důležitosti, neboť v 17. století se začalo prosazovat tzv. inkviziční řízení. V tomto typu řízení totiž inkviziční soudce plní nejen funkci soudce, ale i žalobce a obhájce (žádný další žalobce se ho tedy neúčastní). Inkviziční řízení, jež je výrazem jednotné a vnitřně nediferencované absolutistické moci státu, se u nás v 18. století stalo zcela dominantním. Obžalovací řízení bylo zrušeno až Obecným kriminálním řádem soudním, jež v roce 1788 vydal Josef II.⁶

Je patrné, především s ohledem na převládající inkviziční řízení, že se orgány veřejné žaloby postupně stávaly stále méně významnými. S tím souvisel i vývoj označení úřadu královského prokurátora – v 18. století se pro prokurátorský úřad používal termín královský úřad fiskální, přičemž později se prosadila zkrácená verze tohoto názvu, a to pouze „fiskální úřad“. Ani po této změně však trestní agenda fiskálních úřadů nezanikla (k tomu došlo až v roce 1850 v důsledku zrušení těchto úřadů). Mezi jejich povinnosti patřilo zejména stíhání nepravých šlechticů, lichvy či vrchnosti utiskující poddané.⁷

⁵ NEDOROST, Libor a kol. *Státní zastupitelství: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002, s. 17-18.

⁶ Tamtéž, s. 18.

⁷ Tamtéž, s. 18.

1.2. Vývoj institutu státního zastupitelství od roku 1848 do roku 1993

1.2.1. Vývoj v letech 1848 až 1850

K výrazným změnám ve vývoji a formování státního zastupitelství došlo v roce 1848 v souvislosti s protifeudální revolucí, která měla za následek např. přijetí dubnové ústavy či odstranění poddanství a zrušení roboty. V důsledku těchto změn se poté začala formovat nová správní soustava, docházelo ke vzniku nových orgánů státní správy a postupně se rozvíjela územní samospráva. Tlak revolučních sil si vynutil i řadu dalších změn – jedním z jejich hlavních nároků bylo odstranění vlivu absolutistického státu na výkon soudnictví. Důsledkem toho bylo především zavedení občanské kontroly nad výkonem soudnictví, a to v podobě např. veřejného líčení a porotních soudů, či nahrazení inkvizičního procesu procesem obžalovacím.⁸

První státní zastupitelství začala vznikat v polovině roku 1848, avšak jejich fungování mělo pouze provizorní charakter. Působnost těchto státních zastupitelství byla omezena, a to pouze na stíhání věcí tiskových, jež byly souzeny porotami. Základem právní úpravy směřující k vybudování instituce státního zastupitelství v zemích rakouských a českých byla až Stadionova ústava z roku 1849, tzv. Březnová. Tato ústava totiž ve svém ustanovení § 103 zakotvila zásadu obžalovací, čímž došlo k definitivnímu odstranění inkvizičního řízení a zároveň k posílení postavení orgánů plnících funkci veřejné žaloby.⁹

Jelikož bylo v rámci Březnové ústavy stanoveno, že hlavním úkolem státního zastupitelství je působení v trestním řízení, lze z tohoto znění vyvodit, že to neměla být jeho jediná funkce.¹⁰ Dne 10. července 1850 byl vydán tzv. organický zákon¹¹ pro státní zastupitelství, který upravoval organizaci státních zastupitelství a vymezil i oblasti jejich působení. V tomto zákoně byl zakotven např. dozor nad zákony či

⁸ NEDOROST, Libor a kol. *Státní zastupitelství: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002, s. 19.

⁹ Tamtéž, s. 19.

¹⁰ DÁVID, Radovan; TAUCHEN, Jaromír. *Vývoj působnosti státního zastupitelství v civilním řízení od roku 1848 do současnosti. Státní zastupitelství*. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2007, roč. 2007, č. 10, s. 33.

¹¹ Císařský patent č. 266/1850 ř. z., organický zákon pro zastupitelství státní.

služební řád a také zde byl vymezen okruh působnosti státních zastupitelství ve věcech civilních.¹²

Státní zastupitelství tak mělo od roku 1850, tj. v důsledku přijetí organického zákona, možnost účastnit se civilního řízení, a to buď v podobě činnosti návrhové anebo v podobě vstupu do již zahájeného občanského soudního řízení. Povinnost státního zástupce v určitých případech participovat na civilním řízení byla zakotvena v ustanovení § 68 organického zákona, jež obsahovalo výčet řízení, jichž byl státní zástupce povinen se účastnit. Těmito řízeními bylo např. řízení ve věcech rozluky manželství, prohlášení osoby za mrtvou, ztráty občanství, adopce či omezení nebo zbavení způsobilosti k právním úkonům. Dále se jednalo o vyřizování stížností a kompetenční spory mezi soudy a správními orgány. Z výčtu výše uvedených činností, spadajících do kompetence státních zástupců, lze konstatovat, že státní zastupitelství mělo v těchto letech na starost velice rozsáhlou agendu.¹³

1.2.2. Vývoj v letech 1851 až 1918

Odvolání Březnové ústavy v roce 1851 způsobilo, že základní občanská práva, proklamovaná touto ústavou, byla omezena (zaručena zůstala pouze rovnost občanů před zákonem), a tím také došlo k otevřenému přechodu k absolutismu.¹⁴ Začátkem roku 1852 bylo vydáno císařské nařízení¹⁵, v důsledku kterého se podstatně zúžil rozsah působení státních zastupitelství, a to na působení pouze v řízení trestním (v oblasti civilního řízení tedy státní zástupce již nijak nefiguroval), a zároveň došlo i ke zrušení již zmiňovaného ustanovení organického zákona.¹⁶

¹² NEDOROST, Libor a kol. *Státní zastupitelství: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002, s. 20.

¹³ DÁVID, Radovan; TAUCHEN, Jaromír. Vývoj působnosti státního zastupitelství v civilním řízení od roku 1848 do současnosti. *Státní zastupitelství*. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2007, roč. 2007, č. 10, s. 33.

¹⁴ NEDOROST, Libor a kol. *Státní zastupitelství: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002, s. 27.

¹⁵ Císařské nařízení č. 27/1852 ř. z.

¹⁶ DÁVID, Radovan; TAUCHEN, Jaromír. Vývoj působnosti státního zastupitelství v civilním řízení od roku 1848 do současnosti. *Státní zastupitelství*. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2007, roč. 2007, č. 10, s. 33.

Změnu přineslo až v roce 1895 ustanovení § 90 zákona o soudní organizaci¹⁷, které zakotvilo oprávnění státního zastupitelství vykonávat svou činnost ve prospěch nemajetných osob, přičemž stejnou možnost obsahoval i nový civilní řád soudní¹⁸, jenž nabyl účinnosti dne 1. ledna 1898. Státní zastupitelství tak v těchto případech nehájilo zájem veřejný, neboť se jednalo o bezplatné zastupování zájmu určité strany, jež nedisponovala dostatkem finančních prostředků k hájení svých práv. Dnes by se tato činnost dala připodobnit k právnímu zastupování tzv. *ex officio*, tj. z moci úřední.¹⁹

V roce 1916 byl přijat řád o zbavení svéprávnosti, čímž státní zastupitelství získalo možnost zahájit svým návrhem řízení ve věci zbavení způsobilosti k právním úkonům. Žádné další změny, týkající se působení státního zastupitelství v oblasti civilního řízení, však až do roku 1918, konkrétně do dne 28. října, kdy byl vyhlášen samostatný československý stát, provedeny nebyly.²⁰

1.2.3. Vývoj v letech 1918 až 1938

Jelikož jedním z nejdůležitějších úkolů po vyhlášení nového státu bylo vyřešit otázku právního řádu a zajistit tím i chod veřejné správy, byla přijata tzv. recepční norma²¹, jež stanovila, že „*veškeré dosavadní zemské a říšské zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti*“, přičemž v návaznosti na to zde bylo dále uvedeno, že „*veškeré úřady samosprávné, státní a obecní jsou podřízeny Národnímu výboru a prozatím úřadují a jednají dle dosavadních platných zákonů a nařízení*“.²² Tím mimo jiné došlo k zajištění návaznosti organizace státního zastupitelství včetně procesních právních předpisů na organizaci dřívější, tedy rakouskou. I přesto, že v průběhu dalších let docházelo k různým změnám právní úpravy, týkajícím se především organizace

¹⁷ Zákon č. 90/1896 ř. z., jímž se vydávají předpisy o obsazování, vnitřním zařízení a jednacím řádě soudů (zákon o soudní organizaci).

¹⁸ Zákon č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní).

¹⁹ DÁVID, Radovan; TAUCHEN, Jaromír. Vývoj působnosti státního zastupitelství v civilním řízení od roku 1848 do současnosti. *Státní zastupitelství*. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2007, roč. 2007, č. 10, s. 33.

²⁰ Tamtéž, s. 33.

²¹ Zákon č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého.

²² NEDOROST, Libor a kol. *Státní zastupitelství: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002, s. 40.

státního zastupitelství a jeho působení v oblasti trestní, působnosti státního zastupitelství v občanském soudním řízení se tyto změny nedotkly.²³

1.2.4. Vývoj v letech 1939 až 1948

Podstatné změny v organizaci nejen soudnictví, ale i státního zastupitelství přinesl rok 1939.²⁴ Dne 16. března 1939 výnosem Adolfa Hitlera²⁵ vznikl jakožto součást Německé říše Protektorát Čechy a Morava, čímž také na území českých zemí došlo k zavedení dvoukolejné právní úpravy – původní právní úprava se vztahovala pouze na obyvatelstvo české, přičemž německé obyvatelstvo se řídilo právními předpisy německými (jak hmotnými, tak procesními).²⁶

Jako příklad lze uvést německý zákon o spolupůsobení státního zastupitelství v občanskoprávních věcech ze dne 15. července 1941. Na základě tohoto zákona, který platil pouze pro obyvatelstvo německé, státní zastupitelství mohlo vstoupit do všech řízení, ve kterých poté mohlo provádět široké množství úkonů (aby však státní zástupce do takového řízení mohl vstoupit, musela být splněna podmínka existence tzv. „zájmu národního společenství“). Ustanovení ohledně působení státního zastupitelství v občanském soudním řízení platná pro obyvatelstvo české zůstala od roku 1918 nezměněná.²⁷

V roce 1944 vydal prezident Edvard Beneš dekret prezidenta republiky o obnovení právního pořádku²⁸, který zajistil právní kontinuitu s první republikou. Všechny právní předpisy, jež byly vydány po tzv. „mnichovském diktátu“, byly

²³ DÁVID, Radovan; TAUCHEN, Jaromír. Vývoj působnosti státního zastupitelství v civilním řízení od roku 1848 do současnosti. *Státní zastupitelství*. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2007, roč. 2007, č. 10, s. 34.

²⁴ Tamtéž, s. 34.

²⁵ Výnos č. 75/1939 Sb., Výnos Vůdce a říšského kancléře ze dne 16. března 1939 o Protektorátu Čechy a Morava.

²⁶ DÁVID, Radovan; TAUCHEN, Jaromír. Vývoj působnosti státního zastupitelství v civilním řízení od roku 1848 do současnosti. *Státní zastupitelství*. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2007, roč. 2007, č. 10, s. 34.

²⁷ Tamtéž, s. 34.

²⁸ Dekret prezidenta republiky č. 11/1944 Úř. věstníku čs., o obnovení právního pořádku.

zrušeny²⁹ a také došlo k obnovení soudní organizace (včetně organizace státního zastupitelství), a to v podobě, v jaké existovala v roce 1938.³⁰

1.2.5. Vývoj v letech 1948 až 1963

Rok 1948, zejména únorový převrat, kdy se k moci dostala Komunistická strana Československa, pro společnost znamenal výrazné (nejen právní) změny. Začátkem roku 1949 nabyl účinnosti zákon o zlidovění soudnictví³¹, na základě kterého došlo k přejmenování státních zastupitelství na tzv. prokuratury. Co se týče působnosti prokuratury v řízení civilním, tu z největší části upravoval občanský soudní řád³² z roku 1950. Do jisté míry se však na tuto oblast vztahoval i zákon o prokuratuře³³ vydaný roku 1952, ve kterém bylo stanoveno, že „*generální prokurátor, skrze nižší prokuratury, se účastní řízení před soudy podle ustanovení soudních řádů, dozírá, aby soudy správně a jednotně užívaly zákonů, a zajišťuje ochranu zájmů státu a pracujících v řízení ve věcech občanskoprávních*“.³⁴

Občanský soudní řád z roku 1950 upravoval možnost vstupu prokurátora do jakéhokoli již zahájeného občanského soudního řízení, ve kterém potom mohl činit všechny procesní úkony, jež mohli konat účastníci tohoto řízení (sám prokurátor však účastníkem řízení nebyl). Dále mohl prokurátor samotné řízení zahájit, avšak pouze v případě, kdy tuto možnost připouštělo zvláštní ustanovení zákona – např. ustanovení týkající se řízení o prohlášení za mrtvého.³⁵

K výrazným změnám v oblasti tzv. „občanskosoudního dozoru“ přispěla také novela občanského soudního řádu³⁶. Tato novela totiž přinesla nové kompetence

²⁹ NEDOROST, Libor a kol. *Státní zastupitelství: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002, s. 56.

³⁰ DÁVID, Radovan; TAUCHEN, Jaromír. Vývoj působnosti státního zastupitelství v civilním řízení od roku 1848 do současnosti. *Státní zastupitelství*. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2007, roč. 2007, č. 10, s. 34.

³¹ Zákon č. 319/1948 Sb., o zlidovění soudnictví.

³² Zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád).

³³ Zákon č. 65/1952 Sb., o prokuratuře.

³⁴ DÁVID, Radovan; TAUCHEN, Jaromír. Vývoj působnosti státního zastupitelství v civilním řízení od roku 1848 do současnosti. *Státní zastupitelství*. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2007, roč. 2007, č. 10, s. 34.

³⁵ NEDOROST, Libor a kol. *Státní zastupitelství: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002, s. 61.

³⁶ Zákon č. 68/1952 Sb., o změně a doplnění občanského soudního řádu.

prokurátora, který v zákonem vymezených případech mohl podat návrh na zahájení řízení, přičemž pokud tak učinil, stal se účastníkem řízení.³⁷ Dalším oprávněním, kterým prokurátor disponoval, byla možnost podávání opravných prostředků, kterými bylo primárně odvolání a návrh na obnovu řízení (podání stížnosti pro porušení zákona bylo svěřeno pouze generálnímu prokurátorovi a předsedovi Nejvyššího soudu).³⁸ Navzdory rozšíření rozsahu jeho oprávnění v civilním řízení však prokurátor neměl možnost činit jakékoli dispoziční úkony. Bylo tomu tak proto, že měl údajně působit jakožto „strážce zákonnosti“ a nikoli jako subjekt hmotného práva či povinnosti.³⁹ Pro vstup tehdejší prokuratury do civilního řízení či účast na něm také musela být dodržena podmínka naplnění požadavku „veřejného zájmu“ – tj. zájmu státu a pracujících.⁴⁰

V roce 1956 byl vydán nový zákon o prokuratuře, který zakotvil možnost prokurátora účastnit se řízení před soudy, a to jak ve věcech trestních, tak občanskoprávních, v ustanovení § 16,⁴¹ přičemž k účasti na těchto řízeních byli prokurátoři oprávněni právě na základě ustanovení příslušných soudních řádů. Uvedený zákon se rovněž zabýval dozorem prokurátorů nad zákonností postupu a rozhodnutí soudů a státních notářství.⁴²

1.2.6. Vývoj v letech 1963 až 1989

Nový občanský soudní řád⁴³ přijatý v roce 1963 (a po velkém množství provedených novel platící na území České republiky dodnes) přinesl opět další změny na poli působnosti prokurátorů v civilním řízení. Oprávnění prokurátora podat návrh na zahájení řízení či vstoupit do řízení bylo obsaženo v ustanovení § 35. Účast

³⁷ NEDOROST, Libor a kol. *Státní zastupitelství: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002, s. 63.

³⁸ DÁVID, Radovan; TAUCHEN, Jaromír. Vývoj působnosti státního zastupitelství v civilním řízení od roku 1848 do současnosti. *Státní zastupitelství*. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2007, roč. 2007, č. 10, s. 35.

³⁹ NEDOROST, Libor a kol. *Státní zastupitelství: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002, s. 63.

⁴⁰ DÁVID, Radovan; TAUCHEN, Jaromír. Vývoj působnosti státního zastupitelství v civilním řízení od roku 1848 do současnosti. *Státní zastupitelství*. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2007, roč. 2007, č. 10, s. 35.

⁴¹ Tamtéž, s. 35.

⁴² Viz ustanovení § 16 zákona č. 65/1956 Sb., o prokuratuře, ve znění účinném od 1. ledna 1957 do 31. července 1965.

⁴³ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád.

prokurátora v těchto řízeních však byla možná pouze za předpokladu, že to vyžadoval zájem společnosti nebo ochrana práv občanů (nebylo ale možné podat návrh na zahájení řízení, pokud se jednalo o „ryze osobní právo občana“).⁴⁴ Odstavec druhý citovaného ustanovení dále stanovil, že prokurátor v těchto řízeních vystupuje jakožto „strážce socialistické zákonnosti“, a v dalším odstavci bylo potom zakotveno, že: „Prokurátor je v řízení oprávněn ke všem úkonům, které může vykonat účastník řízení, pokud nejde o úkony, které může vykonat jen účastník právního vztahu. (...)“⁴⁵ Zde je vhodné zdůraznit, že tato shora uvedená formulace je zcela identická s tou, jež je zakotvena v aktuálně účinném znění současného občanského soudního řádu.

Co se týče opravných prostředků, podobně jako tomu bylo v právní úpravě předchozí, i nadále byl prokurátor oprávněn k jejich podání.⁴⁶

Účasti prokurátora v civilním řízení se dotýkal i občanský zákoník⁴⁷ v ustanovení § 457, dle kterého platilo, že pokud došlo k uzavření neplatné smlouvy s úmyslem porušit zákon, mohl soud určit, že plnění připadá státu (celé anebo pouze jeho část), přičemž k tomuto byl nutný návrh prokurátora. V roce 1965 byl přijat nový zákon o prokuratuře⁴⁸, který však ohledně působení prokurátora v občanském soudním řízení obsahoval znění velmi podobné formulacím obsaženým v občanském soudním řádu (tímto tedy k žádným změnám ohledně účastenství prokuratury v civilním soudním řízení nedošlo).⁴⁹

1.2.7. Vývoj v letech 1989 až 1993

Jedním z důvodů nové právní úpravy v těchto letech byla nutnost odstranit její nedemokratické prvky. Označení „strážce socialistické zákonnosti“ bylo s účinností od 1. června 1990 ze zákona o prokuratuře vymazáno a ponecháno zůstalo pouze slovní

⁴⁴ DÁVID, Radovan; TAUCHEN, Jaromír. Vývoj působnosti státního zastupitelství v civilním řízení od roku 1848 do současnosti. *Státní zastupitelství*. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2007, roč. 2007, č. 10, s. 35.

⁴⁵ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. dubna 1964 do 30. června 1967.

⁴⁶ DÁVID, Radovan; TAUCHEN, Jaromír. Vývoj působnosti státního zastupitelství v civilním řízení od roku 1848 do současnosti. *Státní zastupitelství*. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2007, roč. 2007, č. 10, s. 35.

⁴⁷ Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

⁴⁸ Zákon č. 60/1965 Sb., o prokuratuře.

⁴⁹ DÁVID, Radovan; TAUCHEN, Jaromír. Vývoj působnosti státního zastupitelství v civilním řízení od roku 1848 do současnosti. *Státní zastupitelství*. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2007, roč. 2007, č. 10, s. 35.

spojení „ochrana zákonnosti“. Také se muselo vyřešit, zda stávající kompetence prokuratury týkající se civilního řízení ponechat, zúžit, anebo zrušit, a to absolutně. Řešením byla novela občanského soudního řádu⁵⁰ z roku 1991, která rozsah činností prokuratury v civilním řízení omezila, a to tak, že omezila okruh řízení, do kterých mohl prokurátor vstoupit. Jednalo se celkem o tři konkrétní řízení – řízení ve věci prohlášení za mrtvého, způsobilosti k právním úkonům a zápisu do obchodního rejstříku. K podání opravných prostředků prokurátor oprávněn nebyl.⁵¹

I přesto, že novela občanského soudního řádu přinesla značná omezení ohledně oprávnění prokuratury v civilním řízení, v některých případech naopak došlo k posílení kompetencí prokuratury – například zákon o kolektivním vyjednávání⁵² její působnost rozšířil, když zakotvil možnost prokurátora podat návrh na určení nezákonnosti stávky.⁵³

1.3. Vývoj institutu státního zastupitelství po roce 1993

K dalším výrazným změnám došlo v roce 1993 v souvislosti s rozdělením Československa. Koncem tohoto roku byl vydán nový zákon o státním zastupitelství⁵⁴, jenž dne 1. ledna 1994 nabyl účinnosti. V tomto zákoně, který s četnými novelami platí dodnes, bylo nově stanoveno, že státní zastupitelství zastupuje zájem státu (tím také došlo k přejmenování prokuratur na státní zastupitelství).⁵⁵ Takové znění však bylo v demokratické společnosti nepřijatelné, neboť činnost státního zastupitelství byla omezena pouze na ochranu zájmu státního, což porušovalo princip rovnosti účastníků před zákonem. Proto bylo novelou ze dne 18. prosince 2001⁵⁶, účinnou od března roku

⁵⁰ Zákon č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád.

⁵¹ DÁVID, Radovan; TAUCHEN, Jaromír. Vývoj působnosti státního zastupitelství v civilním řízení od roku 1848 do současnosti. *Státní zastupitelství*. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2007, roč. 2007, č. 10, s. 36.

⁵² Zákon č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání.

⁵³ DÁVID, Radovan; TAUCHEN, Jaromír. Vývoj působnosti státního zastupitelství v civilním řízení od roku 1848 do současnosti. *Státní zastupitelství*. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2007, roč. 2007, č. 10, s. 36.

⁵⁴ Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství.

⁵⁵ DÁVID, Radovan; TAUCHEN, Jaromír. Vývoj působnosti státního zastupitelství v civilním řízení od roku 1848 do současnosti. *Státní zastupitelství*. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2007, roč. 2007, č. 10, s. 36.

⁵⁶ Zákon č. 14/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 201/1997 Sb., o platu a některých dalších náležitostech státních zástupců a o změně a doplnění zákona č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech.

2003, zakotveno, že státní zastupitelství zastupuje stát při ochraně zájmu veřejného, a to za podmínek v zákoně stanovených. Z uvedené (novelizované) formulace již nelze dovozovat, že by státní zastupitelství preferovalo státní zájem nad jinými zájmy, neboť pojem „zájem státu“ je pojmem odlišným od pojmu „zájem veřejný“. Státní zastupitelství se tedy stalo „ochráncem veřejného zájmu“, a to jak v trestní, tak mimotrestní působnosti.⁵⁷

Co se týče působení státních zastupitelství v řízení občanskoprávním, postupnými novelami⁵⁸ jejich oprávnění stále přibývala. V některých věcech bylo opět možné podat opravný prostředek nebo zahájit návrhem určité řízení.⁵⁹

Závěrem tohoto historického exkurzu lze konstatovat, že dnes má státní zastupitelství k dispozici velké množství procesních oprávnění, na základě kterých se může účastnit civilního řízení (to však za přísného dodržení požadavku zajištění či prosazení veřejného zájmu).⁶⁰ Aktuální právní úprava týkající se (především netrestní) působnosti státního zastupitelství a procesní oprávnění, kterými v současnosti státní zastupitelství v civilním procesu disponuje, jsou podrobněji rozebrány v kapitolách následujících.

⁵⁷ LATA, Jan. § 1 [Předmět zákonné úpravy]. In LATA, Jan; PAVLÍK, Jiří; ZEŽULOVÁ, Jana. *Zákon o státním zastupitelství. Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 10. listopadu 2022]. ASPI_ID KO283_1993CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>.

⁵⁸ Např. zákon č. 360/1999 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o sociálně-právní ochraně dětí nebo zákon č. 105/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

⁵⁹ DÁVID, Radovan; TAUCHEN, Jaromír. Vývoj působnosti státního zastupitelství v civilním řízení od roku 1848 do současnosti. *Státní zastupitelství*. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2007, roč. 2007, č. 10, s. 36.

⁶⁰ Tamtéž, s. 36.

2. Obecně ke státnímu zastupitelství

2.1. Pojem „státní zastupitelství“

2.1.1. Definice státního zastupitelství

Definici pojmu státního zastupitelství nalezneme v rámci ZSZ v ustanovení § 1 odst. 1, které zakotvuje, že státní zastupitelství je soustavou úřadů státu, jež jsou určeny k zastupování státu při ochraně veřejného zájmu, a to konkrétně ve věcech svěřených zákonem do působnosti státního zastupitelství.

Jak již v několika případech judikoval Nejvyšší správní soud⁶¹, ačkoli je státní zastupitelství definováno jako soustava úřadů, nejedná se o správní orgán ve smyslu legislativní zkratky obsažené v ustanovení § 4 odst. 1 písm. a) SŘS⁶². Např. Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 28. 6. 2011⁶³ charakterizoval státní zastupitelství jako „*zvláštní samostatný orgán sui generis plnící Ústavou a zákonem stanovený úkol vlastní pouze tomuto orgánu státní moci*“. Lze tedy uzavřít, že je státní zastupitelství zvláštním druhem nezávislého orgánu veřejné moci, který se svou činností odlišuje od správních úřadů (resp. celkově od orgánů moci výkonné) a který vykonává spravedlnost nikoli v individuálním zájmu jednotlivých osob, ale v zájmu veřejném.⁶⁴

Plnění svých úkolů pak státní zastupitelství zabezpečuje skrze množinu právních nástrojů, které jsou státnímu zastupitelství poskytnuty k dispozici obecně závaznými právními předpisy.

⁶¹ Např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 27. 10. 2005, č. j. 6 As 58/2004-45, rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 3. 2012, č. j. 6 Aps 1/2012-13.

⁶² SŘS definuje v § 4 odst. 1 písm. a) pojem správní orgán jako „*orgán moci výkonné, orgán územního samosprávného celku, fyzickou nebo právnickou osobou nebo jiný orgán, pokud jim bylo svěřeno rozhodování o právech a povinnostech fyzických a právnických osob v oblasti veřejné správy*“.

⁶³ Nález Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 17/10 [získáno 14. listopadu 2022 z <https://nalus.usoud.cz>].

⁶⁴ LATA, Jan. § 1 [Předmět zákonné úpravy]. In LATA, Jan; PAVLÍK, Jiří; ZEŽULOVÁ, Jana. *Zákon o státním zastupitelství. Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 14. listopadu 2022]. ASPI_ID KO283_1993CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>.

2.1.2. Soustava státního zastupitelství

Na rozdíl od soudů, které mají základní strukturu zakotvenou již v Ústavě (čl. 91 odst. 1), ponechal ústavodárce vymezení soustavy státního zastupitelství na zákonodárce, jenž při vymezování její závazné struktury není nijak ústavně limitován.⁶⁵ Konkrétní podobu soustavy státního zastupitelství pak nalezneme v rámci ustanovení § 6 – § 12m ZSZ.

Soustavu státního zastupitelství zákonodárce hierarchicky vymezil v ustanovení § 6 odst. 1 ZSZ jako čtyřčlankovou, skládající se z Nejvyššího státního zastupitelství se sídlem v Brně a vrchních státních zastupitelství se sídly v Praze a v Olomouci, dále ji tvoří státní zastupitelství krajská (v obvodu hlavního města Prahy se jedná o Městské státní zastupitelství v Praze) a státní zastupitelství okresní (resp. Městské státní zastupitelství v Brně a celkem deset obvodních státních zastupitelství v Praze). V době „branné pohotovosti státu“ (dnes myšleno především ve válečném stavu či ve stavu ohrožení státu)⁶⁶ soustavu státního zastupitelství doplňuje též vyšší a nižší polní státní zastupitelství.⁶⁷

Ustanovení § 7 ZSZ stanoví, že sídla státních zastupitelství a jejich územní obvody se shodují se sídly a územními obvody soudů, přičemž pokud zvláštní zákonná úprava nestanoví něco jiného, je státní zastupitelství příslušné k zastupování státu u toho soudu, u kterého působí.

V čele každého státního zastupitelství stojí rovněž vedoucí státní zástupce, přičemž vymezení, kdo je vedoucím státním zástupcem ve vztahu k danému stupni státního zastupitelství, podává ustanovení § 8 ZSZ. Dle odst. 1 citovaného ustanovení stojí v čele Nejvyššího státního zastupitelství nejvyšší státní zástupce, v čele vrchních státních zastupitelství stojí vrchní státní zástupci, u krajských státních zastupitelství jsou to potom krajské státní zástupci (resp. v případě Městského státního zastupitelství

⁶⁵ PAVLÍK, Jiří. § 6 [Soustava státního zastupitelství]. In LATA, Jan; PAVLÍK, Jiří; ZEŽULOVÁ, Jana. *Zákon o státním zastupitelství. Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 14. listopadu 2022]. ASPI_ID KO283_1993CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>.

⁶⁶ Viz např. čl. 43 odst. 1 Ústavy České republiky nebo čl. 7 ústavního zákona č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky.

⁶⁷ PAVLÍK, Jiří. § 6 [Soustava státního zastupitelství]. In LATA, Jan; PAVLÍK, Jiří; ZEŽULOVÁ, Jana. *Zákon o státním zastupitelství. Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 14. listopadu 2022]. ASPI_ID KO283_1993CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>.

v Praze městský státní zástupce) a u okresních státních zastupitelství jde o okresní státní zástupce (resp. obvodní státní zástupce v případě obvodních státních zastupitelství v Praze a městského státního zástupce, který stojí v čele Městského státního zastupitelství v Brně).

2.2. Působnost státního zastupitelství

Úvodem této kapitoly je vhodné připomenout jedno ze základních strukturálních pravidel obsažené v článku 2 odst. 2 LZPS, jenž stanoví, že: „*Státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví.*“ Takto vymezené pravidlo, stěžejní pro výkon moci v demokratickém právním státu⁶⁸, je totiž bezpochyby nutné respektovat i při výkonu působnosti státního zastupitelství⁶⁹, neboť žádnému orgánu veřejné moci není dovoleno pohybovat se mimo ústavním pořádkem a zákony určené meze.⁷⁰ Tomuto pojetí působnosti státního zastupitelství je nutné (nejen v civilním řízení) přikládat velký význam, a to už jenom s ohledem na historické a státovědné souvislosti.⁷¹

Státní zastupitelství je v první řadě zaměřeno na plnění těch úkolů, které mu vytyčují obecně závazné právní předpisy, zejména pak ZSZ v rámci ustanovení § 4, kdy toto ustanovení lze z hlediska systematického a obsahového vnímat jakožto pomyslný legislativní základní kámen působnosti státního zastupitelství v rámci českého právního řádu. Ač se může na první pohled zdát, že státní zastupitelství má prioritně plnit roli především jakožto orgán veřejné žaloby v trestním řízení, kdy tomuto závěru nahrává též systematika ustanovení § 4 ZSZ, neboť v rámci odst. 1 písm. a) předmětného ustanovení je zakotvena právě trestněprávní působnost státního zastupitelství, nelze bez dalšího bagatelizovat působnost státního zastupitelství v dalších právních sférách.

⁶⁸ WAGNEROVÁ, Eliška. Čl. 2 [Charakteristika státu a jeho vztahu k soukromým osobám]. In BAŇOUC, Hynek a kol. *Listina základních práv a svobod: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 14. listopadu 2022]. ASPI_ID KO2_1993CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>.

⁶⁹ ŠÍNOVÁ, Renáta; JURÁŠ, Marek. *Účastenství v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2015, s. 209.

⁷⁰ WAGNEROVÁ, Eliška. Čl. 2 [Charakteristika státu a jeho vztahu k soukromým osobám]. In BAŇOUC, Hynek a kol. *Listina základních práv a svobod: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 14. listopadu 2022]. ASPI_ID KO2_1993CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>.

⁷¹ ŠÍNOVÁ, Renáta; JURÁŠ, Marek. *Účastenství v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2015, s. 209.

Samotné znění ustanovení § 4 odst. 1 ZSZ nám pak v rámci písm. b) až d) z hlediska svého obsahu napovídá, že státní zastupitelství má možnost hrát podstatnou roli i mimo rovinu trestního práva. Státní zastupitelství má zákonné oprávnění vykonávat dozor nad dodržováním právních předpisů v místech, kde je podle výslovného zákonného zmocnění omezována osobní svoboda třetích osob, ač se nutně nemusí jednat o omezování osobní svobody v souvislosti s trestněprávními instituty a opatřeními (kupř. v souvislosti s vazbou, s výkonem trestu odnětí svobody apod.). Současně pak platí, že státnímu zastupitelství výše specifikované ustanovení výslovně umožňuje (ač velice stručně a nekonkrétně) působit i v jiných než trestních řízeních (konkrétní případy je pak nutné hledat v dalších obecně závazných právních předpisech, které nastíněnou aktivitu státního zastupitelství umožňují, resp. ve stanovených případech též vyžadují).

Za podstatnou součást portfolia působnosti státního zastupitelství lze považovat v souladu s ustanovením § 4 odst. 2 ZSZ též plnění úkolů na úseku prevence kriminality a poskytování pomocné ruky (bohužel) široké množině obětí jednotlivých trestných činů.

Klíčovým ustanovením pro vymezení působnosti státního zastupitelství mimo trestněprávní rovinu je pak ustanovení § 5 ZSZ, jenž výslovně zakotvuje výše popisovaná oprávnění státního zastupitelství v podobě možnosti zahájení civilního řízení, resp. oprávnění v zákonem stanovených případech aktivně vstoupit do řízení již dříve zahájeného.

V rámci druhého odstavce výše citovaného ustanovení pak nalezneme deklaraci toho, že procesní postavení, oprávnění a povinnosti státního zastupitelství, zahajujícího civilní řízení anebo vstupujícího do již „běžícího“ civilního řízení, se řídí zněním OSŘ nebo ZŘS (v závislosti na povaze předmětného civilního řízení), tj. v podrobnostech je třeba veškeré podstatné normy vztahující se k předmětným otázkám čerpat právě z těchto dvou obecně závazných právních předpisů. Tato práce se pak pro úplnost současně zabývá i podrobnějším popisem zmíněných otázek, resp. skutečností tak, aby si bylo možné po prostudování této práce o fungování státního zastupitelství v daném rozsahu udělat komplexní a ucelený obraz.

2.3. Právní zakotvení státního zastupitelství

Státní zastupitelství jakožto justiční státní orgán je v rámci českého právního řádu zakotven v celé řadě obecně závazných právních předpisů, resp. je dopodrobna vymezen jejich prostřednictvím. Za pramen s nejvyšší právní silou, ze kterého lze čerpat normy determinující povahu a činnost státního zastupitelství, je v tomto případě nepochybně nutné považovat samotnou Ústavu České republiky, z pramenů nižší právní síly je pak nutné jmenovat především mnohokrát citované ZSZ, OSŘ a ZŘS či další související právní předpisy a zapomenout pak s ohledem na roli státního zastupitelství v rámci trestního řízení zcela jistě nejde na trestní řád.

V této kapitole je však kladen důraz především na právní předpisy pro tuto práci stěžejní, tedy takové, ve kterých je obsažena právní úprava státního zastupitelství týkající se jeho netrestní působnosti.

2.3.1. Ústava České republiky

Zakotvení státního zastupitelství v Ústavě České republiky⁷² nepochybně signalizuje zejména jeho důležitost a význam. Právní úprava tohoto orgánu na úrovni ústavní znamená (ve srovnání s úpravou zákonnou) větší určitost a současně pak „omezuje možnost jeho postavení přizpůsobovat aktuálním politickým vlivům“. Ačkoli lze ústavněprávní úpravu státního zastupitelství z hlediska jejího rozsahu spíše považovat za relativně strohou, je možné uzavřít, že tato úprava je co do svého účelu dostačující, neboť je dále odpovídajícím způsobem konkretizována a rozvíjena jednotlivými obecně závaznými právními předpisy na úrovni zákona.⁷³

Ústava České republiky státní zastupitelství, resp. jeho postavení a působnost, uvozuje prostřednictvím článku 80 v odst. 1, v rámci kterého je (nejprve) konstatováno, že „*státní zastupitelství zastupuje veřejnou žalobu v trestním řízení*“. I z uvedeného článku je pak nade vše pochybnost seznatelná, že státnímu zastupitelství je i z ústavněprávního hlediska předurčena klíčová role právě v rámci trestního řízení.

⁷² Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů.

⁷³ JURÁKOVÁ, Iveta. *Přehled článků s perexem z časopisu Státní zastupitelství 4/2018: Krátké zamyšlení nad ústavním zakotvením státního zastupitelství v České republice* [online]. Praha: Wolters Kluwer [cit. 31. listopadu 2022]. Dostupné na <<https://www.casopisstatnizastupitelstvi.cz/archiv-casopisu/rocnik-2018/casopis-statni-zastupitelstvi-4-2018/>>.

Dále, avšak „až“ ve větě odst. 1 za středníkem, je deklarováno, že státní zastupitelství může vykonávat i další úkoly, pokud tak výslovně stanoví zákon – tímto Ústava České republiky státnímu zastupitelství otevírá pomyslná dvířka k realizaci své činnosti i mimo trestněprávní oblast.

V odstavci druhém citovaného ustanovení je potom stanoveno, že působnost a postavení státního zastupitelství upravuje zákon, přičemž tímto zákonem, uvedené znění naplňujícím, je především již zmiňovaný ZSZ.

2.3.2. Zákon o státním zastupitelství

Přijetím ZSZ, jenž dne 1. ledna 1994 nabyl své účinnosti, došlo ke zřízení samotného institutu státního zastupitelství (jak již bylo nastíněno v předchozí kapitole, před přijetím ZSZ funkce státního zastupitelství vykonávala prokuratura⁷⁴).⁷⁵ Cílem úpravy obsažené v ZSZ, jak uvádí důvodová zpráva k tomuto zákonu, bylo především „překonat dosavadní koncepci prokuratury, jejíž historický vývoj od roku 1948 se vzdaloval od pojetí, obvyklého v demokratických státech.“ Cílem tedy bylo vytvořit takový orgán, jehož postavení by mezi státními orgány našeho demokratického státu bylo nezastupitelné.⁷⁶

V důvodové zprávě k ZSZ je též vymezeno několik zásadních principů, jež právní úpravu obsaženou v ZSZ charakterizují. Jako příklad lze uvést vymezení oblasti působení institutu státního zastupitelství, jenž měl být dle důvodové zprávy v první řadě (nikoli však výlučně) orgánem zastupujícím stát v řízení před nezávislým soudem. Proto již na tomto místě bylo stanoveno a upřesněno, že jeho úkolem má být nejen zastupování veřejné žaloby před soudem, ale i plnění zákonem stanovených úkolů v civilním procesu. Druhým příkladem je vymezení soustavy státního zastupitelství, jež dle důvodové zprávy nemělo tvořit pouze jediný orgán, jako tomu bylo v případě

⁷⁴ K tomu blíže viz čl. 109 Ústavy České republiky.

⁷⁵ LATA, Jan. § 1 [Předmět zákonné úpravy]. In LATA, Jan; PAVLÍK, Jiří; ZEŽULOVÁ, Jana. *Zákon o státním zastupitelství. Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 16. listopadu 2022]. ASPI_ID KO283_1993CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>.

⁷⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství.

prokuratury, která byla organizací jedinou, centralistickou, ale cílem bylo vytvořit soustavu vzájemně propojenou, skládající se z mnoha orgánů, resp. úřadů.⁷⁷

Kromě otázek týkajících se působnosti a postavení státního zastupitelství, zakotvených v ustanovení § 4, resp. § 5, ZSZ upravuje např. i vnitřní vztahy, organizaci či správu státního zastupitelství.⁷⁸ Co se týče obsahu tohoto zákona a předmětu jeho úpravy, bližší přehled podává zejména ustanovení § 1 odst. 2 ZSZ.

2.3.3. Občanský soudní řád a zákon o zvláštních řízeních soudních

Jak již bylo v této práci nastíněno, stěžejním zákonem upravujícím činnost státního zastupitelství vystupujícího v civilním procesu je OSŘ, tj. nejdůležitější pramen občanského práva procesního v rámci celého českého právního řádu. OSŘ obsahuje právo státního zastupitelství (popřípadě nejvyššího státního zástupce) v podobě možnosti v zákonem stanovených případech svým návrhem určité řízení zahájit či do již zahájeného řízení vstoupit v ustanovení § 35 odst. 1. Toto ustanovení představuje generální právní normu, jež navazuje na ustanovení § 4 a § 5 ZSZ, přičemž jednotlivá oprávnění státního zástupce jsou potom dále konkretizována zvláštními právními předpisy.⁷⁹

Důvodová zpráva k novele ustanovení § 35 OSŘ přímo uvádí, že „*řízení, do kterých bude moci vstoupit státní zastupitelství, popřípadě nejvyšší státní zástupce, budou upravena v zákoně o zvláštních řízeních soudních, insolvenčním zákoně, popřípadě v jiných právních předpisech*“.⁸⁰ O jednotlivých řízeních, jichž může být státní zástupce účasten, se v souladu se shora uvedeným zněním zmiňuje především ustanovení § 8 odst. 1 a 2 ZŘS či další (speciální) zákony, které jsou uvedeny v kapitole týkající se návrhové či vstupové činnosti státního zastupitelství.

Ze skutečnosti, že pravomoc státního zástupce k podání návrhu na zahájení řízení či ke vstupu do civilního řízení zakládají speciální zákony, lze dovodit, že

⁷⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství.

⁷⁸ SUCHÁNEK, Radovan. Čl. 80 [Státní zastupitelství]. In BAHÝĽOVÁ, Lenka a kol. *Ústava České republiky: Komentář* [Systém ASPI]. Nakladatelství Linde [cit. 16. listopadu 2022]. ASPI_ID KO1i1993CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>.

⁷⁹ ŠÍNOVÁ, Renáta; JURÁŠ, Marek. *Účastenství v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2015, s. 211.

⁸⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

ustanovení § 35 OSŘ má pouze informativní (nikoli normativní) povahu, neboť státní zastupitelství by takovou pravomoc mělo i bez odkazu uvedeného právě v ustanovení § 35 odst. 1 OSŘ.⁸¹

Dále OSŘ mimo jiné upravuje také možnost státního zastupitelství podávat řádné či mimořádné opravné prostředky, přičemž tuto problematiku, resp. oprávnění k jejich podání státním zástupcem, vykládá předposlední kapitola diplomové práce.

2.3.4. Další právní předpisy

Dominantním kodexem pro působení státního zastupitelství v oblasti trestní je nepochybně trestní řád, tj. základní procesní předpis českého trestního práva, jehož účelem je dle ustanovení § 1 odst. 1 v první řadě upravit postup orgánů činných v trestním řízení, a to tak, aby došlo k naplnění účelu tohoto řízení, tedy k naplnění požadavku, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a aby pachatelé těchto činů byli zákonitě potrestáni.

Další oblasti, jež se různými způsoby dotýkají činnosti státního zastupitelství, jsou upraveny např. zákonem č. 201/1997 Sb., o platu a některých dalších náležitostech státních zástupců, ve znění pozdějších předpisů, či zákonem č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti, ve znění pozdějších předpisů, a zákonem č. 7/2002 Sb., o řízení ve věcech soudců, státních zástupců a soudních exekutorů, ve znění pozdějších předpisů.⁸²

Významným právním předpisem, který rovněž souvisí s plněním úkolů státního zastupitelství, je vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli, jež byla vydána k provedení ZSZ. Vyhláška obsahuje celkem šest částí, kterými jsou upraveny různorodé oblasti,

⁸¹ ZÁRUBA, Jan. Nová právní úprava účasti státního zastupitelství v civilním procesu. *Státní zastupitelství*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, roč. 2014, č. 6, s. 9.

⁸² ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Organizace justičního systému*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, s. 174.

jako je např. řízení práce státního zastupitelství či zřizování poboček anebo postup státních zástupců v trestním řízení.

Výkon působnosti či jiné činnosti státního zastupitelství mohou být realizovány také pomocí tzv. pokynů obecné povahy, k jejichž vydání je oprávněn nejvyšší státní zástupce, a to na základě ustanovení § 12 odst. 1 ZSZ. Jsou závazné pro státní zástupce (závaznost se zde týká všech pokynů obecné povahy, a to *ex lege*), a pokud tak nejvyšší státní zástupce v samotném pokynu obecné povahy stanoví, mohou být závazné i pro další zaměstnance státního zastupitelství. Vydávání pokynů obecné povahy může být realizováno v pouze zákonem taxativně vymezených oblastech, a to ke sjednocení a usměrnění postupu státních zástupců při výkonu jejich působnosti, k zajištění jednotné vnitřní organizace státního zastupitelství nebo k zajištění jednotného výkonu spisové služby. Jako příklad pokynu pro tuto práci relevantního a v rámci diplomové práce dále několikrát zmiňovaného, který byl vydán v oblasti sjednocení a usměrnění postupu státních zástupců, lze uvést především pokyn obecné povahy č. 9/2008 nejvyšší státní zástupkyně, o netrestní působnosti, ze dne 19. listopadu 2008.⁸³

2.4. Procesní postavení státního zastupitelství

Státní zastupitelství, jak již bylo úvodem této práce deklarováno, svou sféru vlivu realizuje primárně v řízení trestním, ve kterém rovněž zaujímá důležitou pozici v podobě orgánu, který řídí přípravné řízení⁸⁴ a koná dozor nad zachováváním jeho zákonnosti a který rovněž zastupuje obžalobu v řízení před soudem. Ustanovení § 12 odst. 1 TŘ přímo označuje státního zástupce jako „orgán činný v trestním řízení“, tedy takový orgán, který napomáhá při odhalování, objasňování, vyšetřování, stíhání a také trestání trestné činnosti.⁸⁵

Tato kapitola však s ohledem na tematiku diplomové práce zachycuje procesní postavení státního zastupitelství vystupujícího v řízení civilním, a to v obou případech,

⁸³ LATA, Jan; PAVLÍK, Jiří. § 12 [Oprávnění nejvyššího státního zástupce]. In LATA, Jan; PAVLÍK, Jiří; ZEZULOVÁ, Jana. *Zákon o státním zastupitelství. Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 16. listopadu 2022]. ASPI_ID KO283_1993CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>.

⁸⁴ V přípravném řízení je považován za tzv. pána sporu – „*dominus litis*“.

⁸⁵ PROVAZNÍK, Jan. § 12 [Výklad některých pojmů]. In AUEROVÁ, Jaroslava a kol. *Trestní řád: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 18. listopadu 2022]. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>.

tj. v případě, kdy podalo vlastní návrh na zahájení řízení, i v případě, kdy do soudního řízení, které bylo zahájeno v návaznosti na podání návrhu třetí osobou, resp. z moci úřední, vstoupilo.

2.4.1. Obecně k subjektům civilního řízení

Procesní subjekty, tedy subjekty řízení, jejichž činností je řízení právně ovlivňováno a které jsou pro tuto činnost vybaveny procesními právy a povinnostmi, lze v podstatě dělit na dvě, respektive tři skupiny. První skupinu (*tj. skupinu dvou základních subjektů řízení*) tvoří jednak soud, jakožto orgán nadaný rozhodovací pravomocí, vystupující v nadřazeném postavení, a jednak účastníci řízení, kteří se sice vůči soudu nacházejí v postavení podřízeném, ale i přesto je jejich postavení velice významné, neboť bez jejich existence (a samozřejmě i bez existence soudu) si stěžít lze řízení představit.⁸⁶

Druhou skupinu (*skupinu tzv. dalších subjektů řízení*) potom představují zvláštní procesní subjekty, jež figurují pouze v některých řízeních a které lze dále rozdělit do dvou podskupin. Do první podskupiny těchto zvláštních subjektů řízení lze zařadit takové subjekty, jejichž účelem je v řízení reprezentovat veřejný (či jiný) zájem, jež se výrazně odlišuje od zájmu osobního. Takovými subjekty jsou právě státní zastupitelství nebo Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových. Druhou podskupinu zvláštních procesních subjektů potom tvoří například správce dědictví vystupující v řízení o dědictví anebo insolvenční správce v řízení insolvenčním, ale i další subjekty zastávající v řízení různé (pomocné) funkce.⁸⁷

2.4.2. Procesní postavení státního zastupitelství vstupujícího do civilního řízení

Jak již bylo zmiňováno, procesní postavení státního zastupitelství včetně oprávnění a povinností státního zastupitelství figurujícího v civilním řízení se ve smyslu ustanovení § 5 odst. 2 ZSZ řídí zněním OSŘ či ZŘS. OSŘ nám pak v ustanovení § 35 odst. 2 říká, že v takovém řízení jsou státní zástupci „*oprávněni ke všem úkonům,*

⁸⁶ WINTEROVÁ, Alena; MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 87-88.

⁸⁷ Tamtéž, s. 88-89.

keré může vykonat účastník řízení, pokud nejde o úkony, které může vykonat jen účastník právního poměru“. Tato zákonná formulace obsahující zmocnění k činění určitých procesních úkonů se však vztahuje pouze na účast státního zastupitelství v řízení, ve kterém se nenachází v přímé pozici účastníka řízení – tedy v případě, kdy vstoupilo do již „běžícího“ soudního řízení.⁸⁸

Státní zastupitelství, které do již zahájeného civilního řízení pouze vstoupilo (nepodalo návrh na jeho zahájení), tedy účastníkem řízení není, ale má naopak „pouze“ postavení zvláštního procesního subjektu. S ohledem na výše uvedené pak platí, že rozsah procesních úkonů, které může státní zastupitelství z pozice zvláštního procesního subjektu v takovém řízení činit, je shodný s rozsahem procesních úkonů účastníka řízení, avšak s výjimkou úkonů dispozičních a s výjimkou těch úkonů, které může vykonat pouze účastník řízení jakožto subjekt hmotněprávního poměru.⁸⁹

2.4.3. Procesní postavení státního zastupitelství podávajícího návrh na zahájení civilního řízení

V občanském soudním řízení, jež bylo zahájeno v důsledku podání návrhu státním zastupitelstvím, již státní zastupitelství způsobilostí být účastníkem řízení (ve smyslu ustanovení § 90 OSŘ⁹⁰ ve sporném řízení či ve smyslu ustanovení § 6 ZŘS⁹¹ v řízení nesporném) disponuje.⁹²

Na případy, kdy státní zastupitelství samo podá návrh na zahájení určitého řízení, však nelze z povahy věci zmiňované ustanovení § 35 odst. 2 OSŘ přímo aplikovat (a doslovným jazykovým výkladem jej interpretovat), neboť potom by státní zastupitelství i v postavení navrhovatele, tedy plnohodnotného účastníka řízení, mělo

⁸⁸ ZÁRUBA, Jan. Nová právní úprava účasti státního zastupitelství v civilním procesu. *Státní zastupitelství*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, roč. 2014, č. 6, s. 9.

⁸⁹ ZEŽULOVÁ, Jana. § 5 [Návrhová a vstupová oprávnění státního zastupitelství]. In LATA, Jan; PAVLÍK, Jiří; ZEŽULOVÁ, Jana. *Zákon o státním zastupitelství. Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 20. listopadu 2022]. ASPI_ID KO283_1993CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>.

⁹⁰ Ustanovení § 90 OSŘ stanovuje, že „účastníky řízení jsou žalobce a žalovaný“.

⁹¹ Konkrétně dle § 6 odst. 1 ZŘS platí, že: „v řízení, které může být zahájeno i bez návrhu, je účastníkem řízení (dále jen „účastník“) navrhovatel a ten, o jehož právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno“.

⁹² ZÁRUBA, Jan. Nová právní úprava účasti státního zastupitelství v civilním procesu. *Státní zastupitelství*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, roč. 2014, č. 6, s. 9.

právo konat „pouze“ takové procesní úkony, které mohou konat účastníci řízení, a samo by tak účastníkem řízení nebylo. Zároveň by mu rovněž náležely pouze takové povinnosti, které mu náleží po jeho vstupu do řízení (nemělo by tak procesní povinnosti plnohodnotného účastníka řízení).⁹³

Procesní postavení státního zastupitelství podávajícího návrh na zahájení řízení je zde tedy dáno již jeho pozicí navrhovatele (resp. žalobce), který však v tomto řízení (stejně jako v řízení, do kterého státní zastupitelství vstoupilo) plní specifickou funkci, tj. funkci ochránce veřejného zájmu. Současně mu tuto procesní způsobilost být účastníkem řízení zakládají ve smyslu ustanovení § 19 OSŘ⁹⁴ jednotlivé zákony, jež ho k podání návrhu na zahájení určitých řízení přímo opravňují.⁹⁵

K procesním úkonům státního zástupce (jak ve vztahu k činnosti návrhové, tak k činnosti vstupové) se blíže vyjadřuje kapitola čtvrtá a pátá.

⁹³ ZÁRUBA, Jan. Nová právní úprava účasti státního zastupitelství v civilním procesu. *Státní zastupitelství*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, roč. 2014, č. 6, s. 9.

⁹⁴ Dle ustanovení § 19 OSŘ platí, že: „způsobilost být účastníkem řízení má ten, kdo má právní osobnost; jinak ten, komu ji zákon přiznává“.

⁹⁵ ZEZULOVÁ, Jana. § 5 [Návrhová a vstupová oprávnění státního zastupitelství]. In LATA, Jan; PAVLÍK, Jiří; ZEZULOVÁ, Jana. *Zákon o státním zastupitelství. Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 21. listopadu 2022]. ASPI_ID KO283_1993CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>.

3. Základní zásady státního zastupitelství

Základní zásady pro výkon působnosti státního zastupitelství (zejména zásadu zákonnosti, nestrannosti, objektivitu, účinnosti, hierarchie, nedílnosti či nezávislosti) nalezneme přímo v zákonné úpravě, konkrétně v ustanovení § 2 a § 3 ZSZ. Tato ustanovení byla do ZSZ vložena novelou – zákonem č. 14/2002 Sb.⁹⁶

Další významné principy přinesl rovněž Etický kodex státního zástupce⁹⁷, jenž byl přijat v Brně dne 16. 4. 2019 vedoucími státními zástupci s personální pravomocí a který nabyt účinnosti dne 1. 5. 2019. Jedná se o jediný společný kodex platný a závazný pro všechny státní zástupce v soustavě státního zastupitelství, jenž shrnuje stěžejní etické hodnoty, jako je např. zákonnost a nezávislost, nestrannost či odbornost.⁹⁸

3.1. Zásada zákonnosti (legality)

Ustanovení § 2 odst. 1 ZSZ uvádí, že: „*Státní zastupitelství je při výkonu své působnosti povinno využívat prostředky, které mu poskytuje zákon.*“ Důvodová zpráva k zákonu č. 14/2002 Sb. zásadu zákonnosti, resp. legality, vymezuje tak, že státní zastupitelství postupuje při realizaci své zákonem vymezené působnosti z úřední povinnosti. Dle důvodové zprávy půjde typicky o situaci, kdy se státní zastupitelství dozví o skutečnosti, že nastaly určité okolnosti odůvodňující podezření ze spáchání trestného činu, na základě čehož je povinno zajistit, aby bylo zahájeno trestní stíhání. Výjimky z výše uvedeného pak může stanovit pouze zákon či mezinárodní smlouva obsahující závazné povinnosti dopadající na Českou republiku.⁹⁹

⁹⁶ Zákon č. 14/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 201/1997 Sb., o platu a některých dalších náležitostech státních zástupců a o změně a doplnění zákona č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech, ve znění pozdějších předpisů, ve znění zákona č. 155/2000 Sb.

⁹⁷ Kodex č. 7 SPR 269/2017, etický kodex státního zástupce.

⁹⁸ Nejvyšší státní zastupitelství. *Etický kodex státního zástupce, Komentář*. In www.verejnazaloba.cz [online]. Brno: Nejvyšší státní zastupitelství, 2019 [cit. 13. února 2023]. Dostupné na <<https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/01/Komentar-k-etickemu-kodexu.pdf>>.

⁹⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 14/2002 Sb., změna zákona o státním zastupitelství.

3.2. Zásada nestrannosti, objektivit y a účinnosti

Zásadu nestrannosti, objektivit y i účinnosti nalezneme v ustanovení § 2 odst. 2 ZSZ. Důvodová zpráva k zákonu č. 14/2002 Sb. pojímá zásadu nestrannosti jako princip, dle kterého státní zastupitelství nesmí při realizaci svých kompetencí využívat jakékoli diskriminace, zejména založené na pohlaví, rase, jazyku či politických a jiných názorech nebo sociálním původu.¹⁰⁰

Zásada objektivit y potom vyjadřuje především požadavek, aby státní zastupitelství bralo v potaz všechny podstatné okolnosti bez ohledu na to, zda jsou pro jeho postup v dané věci prospěšné, či nikoli. Zásadu účinnosti lze vyložit jako zásadu, dle které je státní zástupce povinen řešit veškeré záležitosti svěřené zákonem do jeho působnosti co nejrychleji, důsledně a nejvhodnějšími možnými způsoby.¹⁰¹

3.3. Zásada nedílnosti a nezávislosti

Obě tyto zásady, tj. zásadu nedílnosti i zásadu nezávislosti, vymezuje ZSZ v rámci ustanovení § 3 odst. 1. Zásadu nedílnosti lze charakterizovat jako princip, na základě kterého platí, že orgány veřejné žaloby vystupují navenek jednotně, tj. jako jeden celek, přičemž každý státní zástupce (který je zmocněn přímo zákonem, nevystupuje tedy jako zmocněnec svého nadřízeného) reprezentuje celé státní zastupitelství. V souladu s ustanovením § 23 ZSZ pak platí, že úkony činěné státním zástupcem, který výkonem své činnosti zajišťuje působnost samotného státního zastupitelství, jsou považovány přímo za úkony toho kterého státního zastupitelství.¹⁰²

Druhou z těchto zásad, tedy zásadu nezávislosti, jež vyjadřuje povinnost státního zástupce jednat nezávisle na jiných orgánech či institucích, Etický kodex státního zástupce interpretuje jako princip, na základě kterého je státní zástupce

¹⁰⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 14/2002 Sb., změna zákona o státním zastupitelství.

¹⁰¹ FENYK, Jaroslav. *Veřejná žaloba. Díl první: Historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby*. Praha: Institut ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. Příručky Ministerstva spravedlnosti České republiky – svazek 62, s. 159.

¹⁰² LATA, Jan. § 23 [Postavení státního zástupce a odpovědnost za škodu]. In LATA, Jan; PAVLÍK, Jirí; ZEZULOVÁ, Jana. *Zákon o státním zastupitelství. Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 4. února 2023]. ASPI_ID KO283_1993CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>.

povinen zamezit zásahu jakéhokoli (ať už soukromého či veřejného) subjektu či instituce do činnosti státního zástupce nad rámec zákona.¹⁰³

3.4.Zásada hierarchie

Zásada hierarchie, již ZSZ vymezuje v ustanovení § 3 odst. 3, se vztahuje vždy na dva nejbližší stupně státního zastupitelství. V souladu s touto zásadou tak platí, že hierarchická oprávnění, jako je např. dohled, činí nejbližše vyšší státní zastupitelství ve vztahu ke státnímu zastupitelství nejbližše nižšímu. Pokud jde o Nejvyšší státní zastupitelství, to svá oprávnění vykonává jak ve vztahu k vrchním státním zastupitelstvím, tak v některých věcech i k ostatním, nižším stupňům.¹⁰⁴

3.5.Zásada ochrany veřejného zájmu

Jak již bylo nastíněno v první kapitole diplomové práce, státní zastupitelství vykonává roli „ochránce veřejného zájmu“ při působení jak v trestních, tak netrestních věcech. Pojem „veřejný zájem“ je pojmem vágním, který např. Jäger charakterizuje jako zájem, pro který je typická vysoká míra obecnosti a jehož obsah je určován potřebami, které daná společnost aktuálně vnímá jako důležité, a zároveň jako zájem, který přesahuje nejen zájmy jednotlivců, ale i skupin, a nemusí být dokonce ani totožný se zájmem státním.¹⁰⁵ Samotná ochrana veřejného zájmu, kterou je stát povinen garantovat, obecně spočívá zejména v ochraně demokracie, lidských práv (zvláště života a zdraví osob), státního majetku či životního prostředí.¹⁰⁶

Veřejný zájem je tedy institutem fundamentálním, podmiňujícím výkon veškerých oprávnění, jimiž státní zástupce v rámci civilního procesu disponuje. Výklad pojmu veřejný zájem se rovněž logicky odvíjí od skutečnosti, zda státní zastupitelství

¹⁰³ Nejvyšší státní zastupitelství. *Etický kodex státního zástupce, Komentář*. In www.verejnazaloba.cz [online]. Brno: Nejvyšší státní zastupitelství, 2019 [cit. 13. února 2023]. Dostupné na <<https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/01/Komentar-k-etickemu-kodexu.pdf>>.

¹⁰⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 14/2002 Sb., změna zákona o státním zastupitelství.

¹⁰⁵ JÄGER, Petr. Čl. 80 [Státní zastupitelství a veřejná žaloba]. In BAROŠ, Jiří a kol. *Ústava České republiky: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 10. února 2023]. ASPI_ID KO1_1993CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>.

¹⁰⁶ KOCOUREK, Jiří; ZÁRUBA, Jan. *Zákon o soudech a soudcích; Zákon o státním zastupitelství: komentář*. 2., dopl. a přeprac. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. Beckovy texty zákonů s komentářem, s. 395.

vykonává svoji působnost v oblasti trestní, či netrestní, a zároveň, s ohledem na široké spektrum civilních řízení, jichž se státní zástupce může účastnit, je zapotřebí veřejný zájem formulovat pro každý typ řízení samostatně. Subjektem, který musí vždy důsledně vyhodnotit, zda je, či není ochrana veřejného zájmu v tom kterém případě vyžadována, je právě státní zástupce (nikoli soud).¹⁰⁷

Při ochraně veřejného zájmu v případech, kdy státní zástupce realizuje své kompetence na úseku trestním, lze veřejný zájem spatřovat primárně v nutnosti trestat některá nedovolená jednání.¹⁰⁸

Pokud jde o oblast netrestní – např. v případě řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče dle ustanovení § 8 odst. 1 písm. g) ZŘS se veřejný zájem projeví zejména jako zájem na ochraně zdraví nebo morálky v těch situacích, kdy jsou fyzické osoby ohroženy na svých právech a kdy je třeba sladit zájem konkrétní oprávněné fyzické osoby a zájem obecný, tj. zájem širšího okruhu osob, který by mohlo poškodit zneužití výkonu práva oprávněnou osobou.¹⁰⁹ Dále, např. v případě podání návrhu na zahájení řízení o neplatnost smlouvy o převodu vlastnictví dle ustanovení § 42 ZSZ, je existence veřejného zájmu na určení neplatnosti smlouvy nutnou podmínkou pro podání takové žaloby. Zde směřuje veřejný zájem k tomu, aby v souladu s článkem 11 odst. 3 LZPS nebylo vlastnictví „zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy“.¹¹⁰

¹⁰⁷ DÁVID, Radovan. § 35 [Státní zastupitelství v civilním řízení]. In LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád: Praktický komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 19. února 2023]. ASPI_ID KO99_p11963CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>.

¹⁰⁸ FENYK, Jaroslav. *Veřejná žaloba. Díl první: Historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby*. Praha: Institut ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. Příručky Ministerstva spravedlnosti České republiky – svazek 62, s. 160.

¹⁰⁹ KOCOUREK, Jiří; ZÁRUBA, Jan. *Zákon o soudech a soudcích; Zákon o státním zastupitelství: komentář*. 2., dopl. a přeprac. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. Beckovy texty zákonů s komentářem, s. 395-397.

¹¹⁰ ZEŽULOVÁ, Jana. § 42 [Výlučné žalobní oprávnění státního zastupitelství]. In LATA, Jan; PAVLÍK, Jiří; ZEŽULOVÁ, Jana. *Zákon o státním zastupitelství. Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 13. února 2023]. ASPI_ID KO283_1993CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>.

4. Účast státního zástupce v řízení u soudu na základě vlastního návrhu na zahájení řízení (návrhová činnost)

V souladu s již několikrát uváděným ustanovením § 5 ZSZ je státní zastupitelství oprávněno vyvolat na základě své iniciativy řízení u soudu. V takovém případě se jedná o konkrétní „státní zastupitelství“, které návrh na zahájení řízení podává (případně do zahájeného řízení vstupuje), a nikoli o konkrétního „státního zástupce“, resp. vedoucího státního zástupce. Pouze nejvyšší státní zástupce je oprávněn svým jménem podat návrh na zahájení určitého řízení (resp. do řízení vstoupit), a to jenom tehdy, pokud toto oprávnění zvláštní zákon nepřiznává jenom státnímu zastupitelství jako celku, ale i přímo nejvyššímu státnímu zástupci. Zvláštní zákon, např. ZMPS (konkrétně ustanovení § 51¹¹¹), potom může přiznat oprávnění ke vstupu do řízení i Nejvyššímu státnímu zastupitelství jako takovému (nikoliv pouze osobě nejvyššího státního zástupce).¹¹²

Oprávnění k podání návrhu na zahájení řízení (resp. ke vstupu do řízení) musí být státnímu zástupci vždy výslovně dáno zákonem. Takovým zákonem je v případě návrhové činnosti jednak ZŘS – konkrétně ustanovení § 8 odst. 1 písm. b) až e) a písm. g) ve spojení s ustanovením § 8 odst. 2 ZŘS, ale i některé další zákony, jak je uvedeno níže.

4.1. Výčet řízení zahajovaných na návrh státního zástupce

Státní zastupitelství je dle účinné právní úpravy legitimováno k podání návrhu na zahájení občanského soudního řízení celkem v deseti případech, a to:

- dle § 8 odst. 1 písm. b) ZŘS ve spojení s § 8 odst. 2 ZŘS – ve věcech péče soudu o nezletilé (pokud jde o uložení zvláštního opatření při výchově dítěte, ústavní výchovu, pozastavení, omezení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti nebo jejího výkonu a určení data narození),

¹¹¹ Viz detailněji kapitola pátá – vstupová činnost státního zastupitelství.

¹¹² SVOBODA, Karel. § 35 [Státní zastupitelství jako účastník řízení]. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022 [cit. 14. února 2023]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz>>.

- dle § 8 odst. 1 písm. c) ZŘS ve spojení s § 8 odst. 2 ZŘS – ve věcech ochrany proti domácímu násilí,
- dle § 8 odst. 1 písm. d) ZŘS ve spojení s § 8 odst. 2 ZŘS – ve věcech svéprávnosti,
- dle § 8 odst. 1 písm. e) ZŘS ve spojení s § 8 odst. 2 ZŘS – ve věcech prohlášení za mrtvého,
- dle § 8 odst. 1 písm. g) ZŘS ve spojení s § 8 odst. 2 ZŘS – ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče či vyslovení nepřípustnosti držení v zařízení sociálních služeb,
- dle § 21 a § 29 zákona č. 2/1991 Sb., o kolektivním vyjednávání, ve znění pozdějších předpisů – ve věcech určení nezákonnosti stávky a výluky,
- dle § 42 ZSZ – ve věcech určení neplatnosti smlouvy o převodu vlastnictví v případech, kdy při jejím uzavírání nebyla respektována ustanovení omezující volnost jejích účastníků,
- dle § 93 ZOK – ve věcech zrušení obchodní korporace s likvidací,
- dle § 90 ZSM – pokud jde o návrh na uložení opatření dítěti mladšímu patnácti let, které se dopustilo činu jinak trestného,
- dle § 39 odst. 2 písm. e) zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů – ve věcech dozoru nad dodržováním právních předpisů při výkonu ústavní nebo ochranné výchovy (pokud jde o návrh na zrušení nařízené ústavní výchovy, zrušení uložené ochranné výchovy či uložení ochranné výchovy dětem umístěným v zařízení na základě nařízené ústavní výchovy).¹¹³

Pro úplnost je vhodné zmínit, že dalším oprávněním, které je svěřeno pouze nejvyššímu státnímu zástupci (ač v oblasti správního soudnictví, které se tato práce nevěnuje), je oprávnění k podání žaloby proti rozhodnutí správního orgánu dle ustanovení § 66 odst. 2 SŘS. Podmínkou pro podání takové žaloby však je, že nejvyšší

¹¹³ ZEŽULOVÁ, Jana. § 5 [Návrhová a vstupová oprávnění státního zastupitelství]. In LATA, Jan; PAVLÍK, Jiří; ZEŽULOVÁ, Jana. *Zákon o státním zastupitelství. Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 15. února 2023]. ASPI_ID KO283_1993CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>.

státní zástupce k jejímu podání musí shledat „závažný veřejný zájem“. Na rozdíl od podání uvedené žaloby veřejným ochráncem práv dle ustanovení § 66 odst. 3 SŘS, který musí takový závažný veřejný zájem přímo prokázat, v tomto případě postačí, aby nejvyšší státní zástupce uvedl, že závažný veřejný zájem byl v tom kterém případě shledán. Nejvyšší správní soud ve své judikatuře¹¹⁴ také opakovaně dospěl k závěru, že „*úvaha, zda je v konkrétní věci dán "závažný veřejný zájem", je vyhrazena nejvyššímu státnímu zástupci, nepodléhá přezkumu správními soudy*“.¹¹⁵

4.2. Návrh na zahájení řízení

4.2.1. Příslušnost státního zastupitelství

Návrh na zahájení civilního řízení ve shora nadepsaných věcech je oprávněno podat pouze věcně a místně příslušné státní zastupitelství (tj. okresní, resp. obvodní státní zastupitelství v Praze a Městské státní zastupitelství v Brně, či krajské, resp. Městské státní zastupitelství v Praze), přičemž kritéria pro určení příslušného státního zastupitelství jsou v souladu s ustanovením § 7 odst. 2 ZSZ¹¹⁶ analogická s kritérii pro určení příslušnosti soudu (s výjimkou podání shora zmiňované žaloby proti rozhodnutí správního orgánu, jež je výlučnou pravomocí nejvyššího státního zástupce, a s výjimkami, které by potenciálně mohl stanovit zvláštní právní předpis).

Ustanovení § 7 odst. 2 ZSZ je ustanovením obecného charakteru, jež se vztahuje jak na účast státního zástupce v řízení trestním, tak i na jeho působení v oblasti netrestní, tj. v civilním řízení.¹¹⁷

¹¹⁴ Zejména rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 5. 11. 2007, č. j. 8 As 27/2006 – 70, usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 6. 2015, č. j. 2 As 103/2015 – 128, bod 20.

¹¹⁵ Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 6. 2015, č. j. 2 As 103/2015 – 128 [získáno 23. února 2023 z <https://www.aspi.cz>].

¹¹⁶ Dle § 7 odst. 2 ZSZ platí, že: „*státní zastupitelství je příslušné k zastupování státu u soudu, u něhož toto státní zastupitelství působí, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak*“.

¹¹⁷ PAVLÍK, Jiří. § 7 [Sídla a obvody územní působnosti státních zastupitelství]. In LATA, Jan; PAVLÍK, Jiří; ZEZULOVÁ, Jana. *Zákon o státním zastupitelství. Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 15. února 2023]. ASPI_ID KO283_1993CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>.

4.2.2. Náležitosti návrhu

V souladu s ustanovením § 42 odst. 4 OSŘ, zakotvujícím obecné náležitosti podání, musí být z návrhu na zahájení řízení patrné, kterému soudu (věcně a místně příslušnému) je návrh určen, kdo jej činí (tj. označení účastníka řízení jménem, příjmením, bydlištěm, případně rodným číslem či identifikačním číslem osoby), které věci se týká, co sleduje, a pokud návrh nebyl podán v elektronické podobě, musí být i podepsán a datován. Jestliže je návrh podán v listinné podobě, musí být rovněž předložen s přílohami a s potřebným počtem stejnopisů (každý z účastníků musí obdržet po jednom stejnopisu, přičemž jeden stejnopis vždy musí zůstat u soudu).

Jestliže podání předepsané obecné náležitosti neobsahuje, je ze strany soudu namísto postup dle ustanovení § 43 OSŘ, tedy výzva k opravě či doplnění podání (nedostatek obecné náležitosti v podobě datování podání však nebrání věcnému projednání).¹¹⁸

Shora uvedené obecné náležitosti podání jsou v OSŘ dále rozvedeny, a to ustanovením § 79, jež zakotvuje speciální náležitosti týkající se přímo návrhu na zahájení řízení. Dle tohoto ustanovení musí návrh obsahovat označení účastníků (případně i jejich zástupců), a to jméno, příjmení, bydliště, případně rodná čísla či identifikační čísla účastníků (tj. obchodní firmu nebo název a sídlo právnické osoby, identifikační číslo, označení státu a příslušné organizační složky státu, která za stát před soudem vystupuje), dále vylíčení rozhodujících skutečností a označení důkazů, jichž se navrhovatel dovolává. Z návrhu musí být rovněž patrné, čeho se navrhovatel domáhá (tj. žalobní návrh, petit), a též musí být srozumitelný a určitý.¹¹⁹

Obecně, dle OSŘ, lze podání činit pouze písemně. Ústně do protokolu lze učinit návrhy dle ustanovení § 14 ZŘS, jež přímo uvádí řízení, která lze zahájit návrhem podaným ústně do protokolu (může se jednat např. o řízení ve věci ochrany proti domácímu násilí).

¹¹⁸ ŠULÁKOVÁ, Martina. § 42 [Podání]. In LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád: Praktický komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 22. února 2023]. ASPI_ID KO99_p11963CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>.

¹¹⁹ Tamtéž.

Podáním návrhu na zahájení řízení obecně dle ustanovení § 4 odst. 1 písm. a) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, vzniká navrhovateli poplatková povinnost. Ustanovení § 11 odst. 2 shora uvedeného zákona však přináší výčet subjektů osvobozených od placení poplatků, přičemž v písm. a) citované ustanovení uvádí Českou republiku a státní fondy. Jelikož je státní zastupitelství státním orgánem¹²⁰, spadá pod kategorii subjektů vymezených v písm. a) a z tohoto důvodu je od placení takového poplatku osvobozeno.¹²¹

4.3. Procesní úkony státního zástupce podávajícího návrh na zahájení řízení

V procesu, jenž je ovládán zásadou dispoziční, tj. zásadou, dle které je procesní iniciativa dána do rukou účastníků (nikoli soudu či jiných subjektů), jsou účastníci oprávněni disponovat řízením či předmětem řízení. Dispozice řízením se projevuje především tak, že žalobce podáním žaloby řízení zahájí či zpětvzetím své žaloby vyvolá zastavení řízení soudem, nebo tak, že žalovaný např. podá vzájemnou žalobu, čímž předmět řízení rozšíří. Dispozice předmětem řízení spočívá zejména v tom, že účastníci v průběhu řízení omezí či rozšíří své návrhy nebo např. uzavřou soudní smír.¹²²

Vzhledem k tomu, že státní zastupitelství, které podalo návrh na zahájení řízení, je plnohodnotným účastníkem takového řízení, je oprávněno řízením disponovat. Zejména je oprávněno vzít svůj návrh (zcela nebo zčásti) zpět (neboť nemůže být nuceno v daném řízení setrvat), a to jak v řízení sporném, tak nesporném, přičemž soud není oprávněn takové zpětvzetí učiněné státním zástupcem zkoumat.¹²³ Zpětvzetí žaloby, tj. dispoziční procesní úkon, kterým žalobce vyjadřuje svou vůli ve věcném

¹²⁰ Ve smyslu § 1 ZSZ je státní zastupitelství definováno jako soustava úřadů státu, jež jsou určeny k zastupování státu při ochraně veřejného zájmu.

¹²¹ Nejvyšší státní zastupitelství. *Výkladové stanovisko k oprávněním státního zástupce souvisejícím se vstupy do řízení podle § 35 odst. 1 občanského soudního řádu, poř. č. 3/2001*. In www.verejnazaloba.cz [online]. Brno: Nejvyšší státní zastupitelství, 2001 [cit. 23. února 2023]. Dostupné na <<https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/03/stanovisko-3-2001-1.pdf>>.

¹²² WINTEROVÁ, Alena; MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 75-76.

¹²³ HLAVSA, Petr. *K účasti státního zástupce v civilním řízení. Právní praxe v podnikání*. Praha: BONUS, nakladatelství a vydavatelství s.r.o., 1998, roč. 7, č. 11, s. 3.

projednání svého návrhu nepokračovat, obecně upravuje ustanovení § 96 OSŘ. Zmiňované ustanovení však neobsahuje obsahové náležitosti ani formu zpětvzetí, a proto se zde uplatní obecná ustanovení – zejména § 41 a § 42 OSŘ.¹²⁴

Co se týče dispozice předmětem řízení, státní zastupitelství je zejména oprávněno návrh na zahájení řízení měnit, a to v rozsahu stanoveném v ustanovení § 95 OSŘ.¹²⁵ Změnou žaloby je takový úkon, kterým žalobce v průběhu řízení mění žalobní petit anebo skutková tvrzení (a to buď samotná, či spolu s právním důvodem žaloby).¹²⁶ Státní zastupitelství rovněž může, jestliže je žalobcem, tj. účastníkem daného řízení, uzavřít se žalovaným smír (avšak pouze za předpokladu, že to není povahou dané věci zcela znemožněno). V této souvislosti potom platí, že účastníky soudního smíru musí být současně i všechny osoby, které jsou držiteli hmotněprávních práv a povinností, resp. které jsou účastníky předmětného hmotněprávního vztahu.¹²⁷

Přesto, že se na státní zastupitelství vztahují procesní práva a povinnosti navrhovatele, nepřísluší mu konat takové procesní úkony, jež jsou spjaty se subjektivním hmotným právem účastníka hmotněprávního vztahu, neboť státní zastupitelství účastníkem hmotněprávního vztahu není (je pouze účastníkem vztahu procesněprávního, a to jak v případě, kdy se nachází v pozici účastníka řízení, tak i v případě, kdy v řízení vystupuje jakožto zvláštní procesní subjekt).¹²⁸ Proto státní zastupitelství např. nemůže uplatnit hmotněprávní námitky, jako je námitka promlčení či námitka započtení (zvláštní zákon by však teoreticky mohl stanovit určité

¹²⁴ SVOBODA, Karel. § 96 [Zpětvzetí žaloby]. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022 [cit. 24. února 2023]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz>>.

¹²⁵ HLAVSA, Petr. K účasti státního zástupce v civilním řízení. *Právní praxe v podnikání*. Praha: BONUS, nakladatelství a vydavatelství s.r.o., 1998, roč. 7, č. 11, s. 3.

¹²⁶ WINTEROVÁ, Alena; MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 341.

¹²⁷ SVOBODA, Karel. § 35 [Státní zastupitelství jako účastník řízení]. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022 [cit. 24. února 2023]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz>>.

¹²⁸ KOCOUREK, Jiří; ZÁRUBA, Jan. *Zákon o soudech a soudcích; Zákon o státním zastupitelství: komentář*. 2., dopl. a přeprac. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. Beckovy texty zákonů s komentářem, s. 438.

výjimky).¹²⁹ V pozici účastníka řízení tedy státní zastupitelství může činit takové úkony, které nevybočují z charakteru jeho postavení v řízení, jež bylo jeho návrhem zahájeno.¹³⁰

Státní zastupitelství v obou případech (tj. nejen v případě činnosti návrhové, ale i vstupové) je oprávněno navrhopvat důkazy, a to v zájmu kteréhokoli z účastníků řízení, dále se může vyjadřovat ke všem tvrzeným skutečnostem a provedeným důkazům a v závěru jednání je oprávněno své návrhy shrnout.¹³¹

4.4. Rozsudek soudu

V případech, kdy státní zastupitelství uplatňuje své návrhové oprávnění, obsahuje záhlaví rozsudku (kromě označení soudu, jmen a příjmení soudců a přísedících a označení projednávané věci) přesné označení účastníků a jejich zástupců. V takovém případě je tedy státní zastupitelství v rozsudku označeno přímo jako navrhovatel (resp. žalobce). Naopak je tomu při vstupu státního zastupitelství do řízení, kdy záhlaví rozsudku obsahuje pouze údaj o jeho účasti.¹³²

¹²⁹ SVOBODA, Karel. § 35 [Státní zastupitelství jako účastník řízení]. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022 [cit. 24. února 2023]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz>>.

¹³⁰ ZÁRUBA, Jan. Nová právní úprava účasti státního zastupitelství v civilním procesu. *Státní zastupitelství*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, roč. 2014, č. 6, s. 9.

¹³¹ HLAVSA, Petr. K účasti státního zástupce v civilním řízení. *Právní praxe v podnikání*. Praha: BONUS, nakladatelství a vydavatelství s.r.o., 1998, roč. 7, č. 11, s. 3.

¹³² LAVICKÝ, Petr. § 157 [Písemné vyhotovení rozsudku]. In LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád: Praktický komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 26. února 2023]. ASPI_ID KO99_p11963CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>.

5. Vstup státního zástupce do již zahájeného soudního řízení (vstupová činnost)

Vstupové oprávnění (stejně jako oprávnění k podání návrhu na zahájení řízení) může státní zástupce uplatnit opět výhradně tehdy, připouští-li tuto možnost zákon. Možnost státního zástupce do již zahájeného občanského soudního řízení vstoupit je tak upravena především v ustanovení § 8 odst. 1 ZŘS, přičemž kromě ZŘS mu toto oprávnění poskytují i zákony další, např. IZ nebo ZoVR.

V souladu s čl. 8 odst. 1 pokynu obecné povahy č. 9/2008 nejvyšší státní zástupkyně se vstup státního zastupitelství do řízení může dít dvěma způsoby, a to jednak formou vstupu do pravomocně neskončeného řízení u soudu prvního stupně nebo u odvolacího soudu, a jednak formou vstupu do řízení společně s podáním odvolání ve věci samé (avšak pouze tehdy, pokud neuplynula lhůta pro podání odvolání všem účastníkům řízení).¹³³

Jelikož jedinou podmínkou vstupu státního zastupitelství do řízení je existence veřejného zájmu, nelze státnímu zastupitelství ve vztahu k jeho vstupovému oprávnění klást podmínky další. K tomu se rovněž vyjádřil i Nejvyšší soud České republiky, a to v usnesení ze dne 29. 6. 2006, sp. zn. 29 Odo 44/2004, ve kterém vyslovil závazný právní názor, že pro vstup státního zastupitelství do řízení dle ustanovení § 35 OSŘ nemusí být splněna podmínka, že se jej takové řízení jakýmkoliv způsobem přímo dotýká.¹³⁴

5.1. Výčet řízení, do kterých je státní zástupce oprávněn vstoupit

Státní zastupitelství může vstoupit do zahájeného občanského soudního řízení celkem v jedenácti, resp. dvanácti věcech, a to:

- dle § 8 odst. 1 písm. a) ZŘS – ve věcech osvojení, a to do části, ve které je rozhodováno o tom, zda je třeba souhlas rodičů k osvojení,

¹³³ Pokyn obecné povahy č. 9/2008 nejvyšší státní zástupkyně, o netrestní působnosti, ze dne 19. listopadu 2008.

¹³⁴ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 6. 2006, sp. zn. 29 Odo 44/2004 [získáno 26. února 2023 z <https://www.aspi.cz>].

- dle § 8 odst. 1 písm. b) ZŘS – ve věcech péče soudu o nezletilé (pokud jde o uložení zvláštního opatření při výchově dítěte, ústavní výchovu, pozastavení, omezení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti nebo jejího výkonu a určení data narození),
- dle § 8 odst. 1 písm. c) ZŘS – ve věcech ochrany proti domácímu násilí,
- dle § 8 odst. 1 písm. d) ZŘS – ve věcech svéprávnosti,
- dle § 8 odst. 1 písm. e) ZŘS – ve věcech prohlášení za mrtvého,
- dle § 8 odst. 1 písm. f) ZŘS – ve věcech určení data smrti,
- dle § 8 odst. 1 písm. g) ZŘS – ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče či vyslovení nepřípustnosti držení v zařízení sociálních služeb,
- dle § 8 odst. 1 písm. h) ZŘS – ve věcech umoření listin,
- dle § 8 odst. 1 písm. i) ZŘS – ve věcech ohledně některých otázek týkajících se právnických osob, a dále ve věcech
 - insolvenčního řízení včetně moratoria a incidenčních sporů (dle § 7c IZ),
 - veřejného rejstříku, tj. spolkového rejstříku, nadačního rejstříku, rejstříku ústavů, rejstříku společenství vlastníků jednotek, obchodního rejstříku a rejstříku obecně prospěšných společností (dle § 77 ZoVR).¹³⁵

Konkrétní právní úpravu soudních řízení, jež jsou vyjmenována v ustanovení § 8 odst. 1 ZŘS, obsahuje ZŘS, a to v ustanoveních:

- § 427 a násl. ZŘS – řízení ve věcech osvojení nezletilého,
- § 466 a násl. ZŘS – řízení ve věcech péče soudu o nezletilé,
- § 400 a násl. ZŘS – předběžné řízení ve věcech ochrany proti domácímu násilí,
- § 34 a násl. ZŘS – řízení o svéprávnosti,
- § 54 a násl. ZŘS – řízení o prohlášení člověka za mrtvého,
- § 59 a násl. ZŘS – řízení o určení data smrti,
- § 75 a násl. ZŘS – řízení o vyslovení přípustnosti převzetí a dalším držení ve zdravotním ústavu,

¹³⁵ ZEZULOVÁ, Jana. § 5 [Návrhová a vstupová oprávnění státního zastupitelství]. In LATA, Jan; PAVLÍK, Jiří; ZEZULOVÁ, Jana. *Zákon o státním zastupitelství. Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 27. února 2023]. ASPI_ID KO283_1993CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>.

- § 84 a násl. ZŘS – řízení o vyslovení nepřipustnosti držení v zařízení sociálních služeb,
- § 303 a násl. ZŘS – řízení o umoření listin,
- § 85 a násl. ZŘS – řízení o některých otázkách týkajících se právnických osob.

Na základě ustanovení § 51 odst. 2 ZMPS je rovněž Nejvyššímu státnímu zastupitelství umožněno vstoupit do zahájeného řízení u Nejvyššího soudu, a to konkrétně do řízení o uznání pravomocných cizích rozhodnutí ve věcech rozvodu manželství, zákonného odloučení, prohlášení manželství za neplatné a určení, zda tu manželství je, či není, byl-li alespoň jedním z účastníků řízení státní občan České republiky.¹³⁶

5.2. Prohlášení o vstupu do řízení

Rozhodnutí státního zástupce o tom, že vstoupí do některého z řízení, do nichž je mu zákonem umožněno z důvodu ochrany veřejného zájmu vstoupit, je jeho vlastním, suverénním rozhodnutím, jež soud pouze bere na vědomí.¹³⁷ Státní zastupitelství vstupuje do řízení od okamžiku, kdy soudu dojde písemné oznámení o jeho vstupu do řízení anebo od okamžiku ústního oznámení, tj. v momentě, kdy se státní zástupce dostaví k soudu a prokáže vůli státního zastupitelství vstoupit do takového řízení.¹³⁸

5.2.1. Příslušnost státního zastupitelství

Věcná a místní příslušnost státního zastupitelství vstupujícího do řízení se odvíjí od příslušnosti (věcné a místní) soudu, který projednává danou věc, tj. příslušné bude v souladu s ustanovením § 7 odst. 2 ZSZ to státní zastupitelství, které v obvodu takového soudu působí.¹³⁹

¹³⁶ Blíže viz § 51 a násl. ZMPS.

¹³⁷ WINTEROVÁ, Alena; MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 88.

¹³⁸ SVOBODA, Karel. § 35 [Státní zastupitelství jako účastník řízení]. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022 [cit. 27. února 2023]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz>>.

¹³⁹ ŠÍNOVÁ, Renáta; JURÁŠ, Marek. *Účastenství v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2015, s. 214-215.

5.2.2. Náležitosti vstupového prohlášení

Náležitosti vstupového prohlášení, které je svou povahou neformálním procesním úkonem, neupravuje přímo OSŘ, ale vymezuje je interní norma státního zastupitelství, kterou je již zmiňovaný pokyn obecné povahy č. 9/2008.¹⁴⁰ Tento pokyn v čl. 8 odst. 2 uvádí, že prohlášení, které je činěno zpravidla formou písemnou, obsahuje kromě samotného prohlášení o vstupu do řízení také označení účastníků, dále návrhy na provedení důkazů (pokud je neuplatnili účastníci řízení) a jméno a podpis vedoucího či pověřeného státního zástupce.

Prohlášení, jak je výše uvedeno, bývá činěno zpravidla formou písemnou, z čehož vyplývá, že jiná forma prohlášení přímo vyloučena není. Čl. 8 odst. 3 zmiňovaného pokynu potom uvádí, že je možné učinit prohlášení o vstupu státního zastupitelství do řízení i formou ústní, a to zejména tehdy, pokud je třeba vstoupit do řízení neodkladně, nebo tehdy, jestliže při vstupu není třeba činit procesní či důkazní návrhy nebo skutkové přednesy. Pokud státní zástupce do řízení vstoupí na základě ústního prohlášení, musí být takové prohlášení zaznamenáno do protokolu.¹⁴¹

5.3. Procesní úkony státního zástupce

Jak již bylo uvedeno v kapitole druhé, pojednávající o procesním postavení státního zastupitelství v civilním řízení, státní zastupitelství, které do civilního řízení vstoupilo, má postavení tzv. zvláštního procesního subjektu (není tedy účastníkem řízení). Ve smyslu ustanovení § 35 odst. 2 OSŘ však může činit takové procesní úkony, které může vykonat účastník řízení (avšak vyjma těch dispozičních). Zejména se jedná o vyjadřování se k již provedeným důkazům anebo o navrhování důkazů dalších.¹⁴² Soud je také např. povinen státnímu zastupitelství umožnit přednést závěrečný návrh, neboť v souladu s ustanovením § 35 odst. 2 OSŘ mu musí být umožněny veškeré

¹⁴⁰ ŠÍNOVÁ, Renáta; JURÁŠ, Marek. *Účastensví v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2015, s. 214.

¹⁴¹ Pokyn obecné povahy č. 9/2008 nejvyšší státní zástupkyně, o netrestní působnosti, ze dne 19. listopadu 2008.

¹⁴² WINTEROVÁ, Alena; MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018, s. 88.

úkony, ke kterým je ve smyslu citovaného ustanovení oprávněno (státní zástupce však k takovému závěrečnému přednesu povinen není).¹⁴³

Některé zákony (zcela výjimečně) stanovují určitá speciální práva státního zastupitelství vstupujícího do řízení. Například OSŘ tak činí v případě odvolání v ustanovení § 203 odst. 2 či v případě žaloby pro zmatečnost v ustanovení § 231 odst. 2. Další speciální práva státního zastupitelství vymezuje např. IZ, a to zejména v ustanovení § 47 odst. 2, kde je zakotveno právo státního zastupitelství zúčastnit se schůze věřitelů (pokud se účastní insolvenčního řízení), nebo v ustanovení § 69, z něhož vyplývá, že státní zastupitelství může podat odvolání, dovolání či žalobu pro zmatečnost v případě, kdy je proti rozhodnutí insolvenčního soudu přípustný opravný prostředek (pak je státní zastupitelství, které vstoupilo do insolvenčního řízení, incidenčního sporu nebo moratoria, oprávněno k jeho podání).¹⁴⁴

Je rovněž důležité si uvědomit, že státní zastupitelství není oprávněno ke všem procesním úkonům absolutně. Může konat jenom takové z úkonů, jež je možné činit pouze v době jeho vstupu do řízení (anebo v řízení následujícím), nikoli však ve stadiu řízení jeho vstupu předcházejícím. Proto se např. za účelem možnosti vyjádření k řízení, které bylo provedeno před jeho vstupem do řízení, nemůže domáhat opakování takového řízení.¹⁴⁵

Jak již bylo v diplomové práci zmiňováno, státnímu zástupci, jenž do řízení vstoupil, nepřísluší konat dispoziční procesní úkony, tedy nakládat se samotným předmětem řízení (např. uzavřít smír či uznat nárok), a nemůže činit ani takové úkony, kterými se návrh na zahájení řízení mění nebo bere zpět (neboť takový návrh sám nepodal). Dále není oprávněn k úkonům, jež mají hmotněprávní povahu (např. vzdání se nároku nebo namítnutí promlčení či relativní neplatnosti), nebo k úkonům, které právní předpis vyhrazuje pouze některým účastníkům, jejichž postavení vyplývá z hmotného práva (např. v konkursním řízení není oprávněno

¹⁴³ ZÁRUBA, Jan. Nová právní úprava účasti státního zastupitelství v civilním procesu. *Státní zastupitelství*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, roč. 2014, č. 6, s. 11.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 9.

¹⁴⁵ KOCOUREK, Jiří; ZÁRUBA, Jan. *Zákon o soudech a soudcích; Zákon o státním zastupitelství: komentář*. 2., dopl. a přeprac. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. Beckovy texty zákonů s komentářem, s. 439.

popírat pohledávky, avšak naopak může např. v průběhu konkursního řízení navrhnout zrušení konkursu, jestliže zjistí, že pro konkurs chybí nutné předpoklady).¹⁴⁶

V řízení, do něhož vstoupilo, státní zastupitelství nevystupuje na straně žádného účastníka, neboť působí jako ochránce veřejného zájmu, přičemž dbá na to, aby byl zachován právní řád. Proto jeho postavení nemůže být dotčeno např. tím, že některý ze svých úkonů vykoná ve prospěch (či neprospěch) toho kterého účastníka řízení.¹⁴⁷

Jelikož není subjektem hmotněprávního vztahu (není zainteresováno na výsledku řízení), nevztahují se na něj ani důsledky spojené s porušením procesních povinností, jež náleží účastníkům řízení (např. povinnost tvrzení či povinnost důkazní). Naopak se na státní zastupitelství mohou vztahovat jiné procesní povinnosti, a to takové, které nejsou podmíněny jeho postavením coby zvláštního procesního subjektu, ale které mu mohou být uloženy nehledě na to, že do určitého civilního řízení vstoupilo. Jedná se zejména o povinnost sdělit soudu skutečnosti, které mají význam pro řízení a rozhodnutí, a to dle ustanovení § 128 OSŘ, nebo o povinnost dle ustanovení § 129 odst. 2 OSŘ, tedy povinnost předložit listinu potřebnou k důkazu, pokud takovou listinu má.¹⁴⁸

5.4. Ukončení účasti státního zástupce v řízení

K ukončení účasti, tj. vystoupení státního zastupitelství z řízení, dochází, pokud státní zástupce shledá, že jeho účast v řízení před soudem již není potřebná. Konkrétně článek 8 odst. 4 pokynu obecné povahy č. 9/2008 uvádí, že státní zastupitelství z řízení vystoupí, pokud není dán veřejný zájem anebo pokud nejsou splněny jiné podmínky jeho účasti. Vystoupení z řízení je realizováno oznámením státního zástupce o vystoupení, jež je adresováno soudu (takový úkon přitom nepodléhá schválení soudem).¹⁴⁹

¹⁴⁶ KOCOUREK, Jiří; ZÁRUBA, Jan. *Zákon o soudech a soudcích; Zákon o státním zastupitelství: komentář*. 2., dopl. a přeprac. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. Beckovy texty zákonů s komentářem, s. 439.

¹⁴⁷ ZEŽULOVÁ, Jana. § 5 [Návrhová a vstupová oprávnění státního zastupitelství]. In LATA, Jan; PAVLÍK, Jiří; ZEŽULOVÁ, Jana. *Zákon o státním zastupitelství. Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 26. února 2023]. ASPI_ID KO283_1993CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>.

¹⁴⁸ ZÁRUBA, Jan. Nová právní úprava účasti státního zastupitelství v civilním procesu. *Státní zastupitelství*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, roč. 2014, č. 6, s. 11.

¹⁴⁹ ŠÍNOVÁ, Renáta; JURÁŠ, Marek. *Účastenství v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2015, s. 214.

Oprávnění státního zastupitelství ke vstupu do řízení rovněž končí v momentě, kdy dojde k pravomocnému skončení takového řízení. Pokud řízení skončilo nabytím právní moci meritorního rozhodnutí a státní zastupitelství do takového řízení vstoupilo, pak jeho účast v takovém řízení rovněž skončila k tomuto okamžiku.¹⁵⁰

¹⁵⁰ KOCOUREK, Jiří; ZÁRUBA, Jan. *Zákon o soudech a soudcích; Zákon o státním zastupitelství: komentář*. 2., dopl. a přeprac. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. Beckovy texty zákonů s komentářem, s. 440-441.

6. Vybrané případy soudních řízení, jichž může být státní zástupce účasten

Kompletní výčet řízení, jichž se státní zástupce může účastnit, podávají předchozí dvě kapitoly diplomové práce. V rámci této kapitoly (zejména s ohledem na relativně široké spektrum těchto řízení) jsou pro lepší představu činnosti státního zastupitelství při účasti v civilním řízení detailněji představena dvě vybraná řízení – jedno řízení zahajované na návrh státního zástupce a jedno již zahájené soudní řízení, do něhož je státní zástupce oprávněn vstoupit.

6.1. Návrhová činnost ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče

6.1.1. Obecně k detenčnímu řízení

Velice důležitou součástí činnosti státních zástupců v oblasti netrestní je ochrana lidských práv a základních svobod. V souladu s článkem 5 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod¹⁵¹ má každý právo na svobodu a osobní bezpečnost a nikdo nesmí být svobody zbaven. Z tohoto základního práva však existují výjimky, které uvedený článek uvádí v odst. 1 v písm. a) až f). Dle článku 5 odst. 1 písm. e) je takovou výjimkou „*zákoně držení osob, aby se zabránilo šíření nakažlivé nemoci, nebo osob duševně nemocných, alkoholiků, narkomanů nebo tuláků*“.

Článek 8 odst. 6 LZPS uvádí, že případy, ve kterých může být osoba převzata do ústavní zdravotnické péče nebo v ní držena bez svého souhlasu, stanoví zákon. Do dvaceti čtyř hodin musí dojít k oznámení takového opatření soudu, který o tomto umístění rozhodne do sedmi dnů.¹⁵² Práva člověka převzatého do zdravotnického zařízení bez jeho souhlasu potom stanoví ustanovení § 104 – § 110 OZ, přičemž zákonné důvody pro takové převzetí obsahuje zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních

¹⁵¹ Sdělení č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8.

¹⁵² Uvedenou oznamovací povinnost obsahuje rovněž § 105 odst. 2 OZ, § 75 odst. 1 ŽŘS či § 40 odst. 1 zákona č. 372/2011 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů, a to v ustanovení § 38¹⁵³.¹⁵⁴

Jestliže dojde k převzetí člověka do zdravotního ústavu či pokud je osoba v takovém ústavu držena, je podle ustanovení § 105 odst. 1 OZ poskytovatel zdravotních služeb povinen tuto skutečnost neprodleně oznámit zákonnému zástupci, opatrovníku nebo podpůrci této osoby a též jejímu manželu nebo jiné známé osobě blízké. Pokud má osoba zmocněnce nebo důvěrníka, oznámí poskytovatel zdravotních služeb takové opatření jim, a to bez zbytečného odkladu poté, co se o nich dozví.¹⁵⁵

Právní úpravu řízení ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí a držení ve zdravotním ústavu, tzv. detenční řízení, obsahuje ZŘS, a to v rámci ustanovení § 66 – § 83. V této zákonné úpravě lze najít dva typy detenčního řízení, přičemž prvním typem tohoto řízení je řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo omezení a o dalším držení člověka umístěného ve zdravotním ústavu, řízení o propuštění umístěného člověka z detence a řízení o prodloužení držení ve zdravotním ústavu nad dobu jednoho roku.¹⁵⁶

Druhým, speciálním typem detenčního řízení je řízení o převzetí ve zvláštních případech dle ustanovení § 83 ZŘS. Hmotněprávní úprava tohoto specifického řízení dotýkajícího se zdravotních detencí je obsažena v zákoně o zdravotních službách, a to konkrétně v ustanovení § 38 odst. 1 písm. c), jež stanoví, že pacienta lze bez jeho souhlasu hospitalizovat, jestliže „*jeho zdravotní stav vyžaduje poskytnutí neodkladné péče a zároveň neumožňuje, aby vyslovil souhlas*“. Ustanovení § 38 odst. 3 písm. a) uvedeného zákona dále stanoví, že pacientovi lze v případě, kdy mu zdravotní stav

¹⁵³ Takovými zákonnými důvody jsou dle § 38 odst. 1 zákona č. 372/2011 Sb., ve znění pozdějších předpisů: uložení ochranného léčení formou lůžkové péče, nařízení izolace, karantény nebo léčení dle zákona o ochraně veřejného zdraví, nařízení vyšetření zdravotního stavu podle TŘ nebo ZŘS, dále pokud pacient ohrožuje bezprostředně a závažným způsobem sebe nebo své okolí a jeví známky duševní poruchy nebo touto poruchou trpí nebo je pod vlivem návykové látky, pokud hrozbu pro pacienta nebo jeho okolí nelze odvrátit jinak, nebo pokud jeho zdravotní stav vyžaduje poskytnutí neodkladné péče a zároveň neumožňuje, aby vyslovil souhlas.

¹⁵⁴ WIPPLINGEROVÁ, Miloslava; ZAHRADNÍKOVÁ, Radka; SPURNÁ, Kristýna. *Zvláštní řízení soudní*. 2., opravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 43.

¹⁵⁵ Viz § 107 odst. 1 OZ.

¹⁵⁶ ZÁRUBA, Jan. Návrhy státního zastupitelství na zahájení řízení ve věci vyslovení převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče. *Státní zastupitelství* [online]. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014 [cit. 6. března 2023]. Dostupné na <<https://www.aspi.cz/products/lawText/7/48030/1/2>>.

neumožňuje tento souhlas vyslovit, poskytnout bez jeho souhlasu pouze neodkladnou lékařskou péči. Jedná se především o případy, kdy je osoba bez svého souhlasu hospitalizována např. v důsledku úrazu či náhlého zhoršení zdravotního stavu, přičemž vzhledem ke svému zdravotnímu stavu není schopna právně jednat (nejedná se však o stav vyvolaný duševní poruchou). Pokud by tyto podmínky splněny nebyly, soud by zahájil tzv. standardní řízení (řízení o vyslovení přípustnosti převzetí ve smyslu ustanovení § 76 a násl. ZŘS).¹⁵⁷

Řízení o vyslovení přípustnosti převzetí dle ustanovení § 75 odst. 1 ZŘS, resp. o vyslovení přípustnosti omezení dle ustanovení § 75 odst. 2 ZŘS a o přípustnosti dalšího držení v ústavu je jedno řízení, které má dvě fáze. V první fázi soud do sedmi dnů od převzetí umístěného člověka rozhoduje o tom, zda k převzetí či omezení došlo ze zákonných důvodů, přičemž o tomto soud rozhoduje usnesením. Jestliže soud rozhodne, že převzetí bylo provedeno v souladu se zákonem a že důvody takového opatření trvají, pokračuje ve druhé fázi tohoto řízení, kdy rozhodne, zda další držení osoby v ústavu je, či není přípustné (o tomto již soud rozhoduje rozsudkem).¹⁵⁸

V souladu s výše uvedeným je zřejmé, že řízení ve věci vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení ve zdravotním ústavu zahajuje soud (na základě oznámení zdravotního ústavu) z moci úřední, přičemž řízení je zahájeno dnem, kdy soud vydá usnesení o jeho zahájení. Dle ustanovení § 13 odst. 2 ZŘS je soud vždy povinen usnesení o zahájení takového řízení doručit všem účastníkům do vlastních rukou. Usnesení musí být zasláno rovněž státnímu zastupitelství, a to v souladu s ustanovením § 6 odst. 9 písm. f) vyhlášky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, jež stanoví, že vedoucí soudní kanceláře (mimo jiné) zasílají státnímu zastupitelství usnesení o zahájení řízení (či návrh na zahájení řízení) ve věcech podle § 8 odst. 1 ZŘS.

¹⁵⁷ MACKOVÁ, Alena a kol. § 83 [Převzetí ve zvláštních případech]. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Komentář* [Systém ASPI]. Nakladatelství Leges [cit. 5. března 2023]. ASPI_ID KO29212013CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>.

¹⁵⁸ ZÁRUBA, Jan. Návrhy státního zastupitelství na zahájení řízení ve věci vyslovení převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče. *Státní zastupitelství* [online]. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014 [cit. 6. března 2023]. Dostupné na <<https://www.aspi.cz/products/lawText/7/48030/1/2>>.

6.1.2. Návrhové oprávnění státního zástupce

V souladu s ustanovením § 76 odst. 2 ZŘS lze řízení zahájit i na návrh, jež může podat v případě, že je zdravotní ústav nečinný, umístěný člověk (a to i v případě, že se jedná o člověka s omezenou svéprávností, za kterého byl souhlas s převzetím dán jeho opatrovníkem) a jeho zákonný zástupce.

Návrh na zahájení řízení může dle § 8 odst. 1 písm. g) ZŘS ve spojení s § 8 odst. 2 ZŘS podat také příslušné státní zastupitelství, přičemž i toto své návrhové oprávnění uplatní především v případech, kdy je daný ústav nečinný, tedy pokud v rozporu se zákonem neučiní oznámení o převzetí člověka bez jeho písemného souhlasu. Jelikož legitimace osob uvedených v ustanovení § 76 odst. 2 ZŘS k podání návrhu na zahájení řízení není legitimací výlučnou (a zároveň s ohledem na poměrně obecné vymezení procesní legitimace státního zastupitelství v ustanovení § 8 odst. 2 ve věci uvedené v odstavci 1 písm. g) ZŘS), není vyloučeno, aby státní zastupitelství podalo návrh na zahájení řízení i v případech, kdy se jedná o osobu omezenou ve svéprávnosti, která pocíťuje svou hospitalizaci v ústavu (i přes souhlas opatrovníka) jako zcela nedobrovolnou, avšak sama se na soud se svým návrhem nebyla schopna obrátit.¹⁵⁹

Návrh na zahájení detenčního řízení je oprávněno podat okresní státní zastupitelství působící u toho okresního soudu, v jehož obvodu se nachází zdravotní ústav, na který se vztahuje oznamovací povinnost dle ustanovení § 75 odst. 1 ZŘS¹⁶⁰. V návrhu musí být označeni účastníci řízení (včetně zdravotního ústavu), zástupce umístěného a také se v něm navrhne provedení potřebných důkazů.¹⁶¹

Průběh řízení potom zakotvuje ustanovení § 77 ZŘS, jež stanoví, že soud rozhoduje bez jednání (do sedmi dnů od převzetí osoby do ústavu), přičemž za účelem projednání věci se koná jiný soudní rok (zpravidla ve zdravotním ústavu), kterého je státní zastupitelství oprávněno se účastnit. V první fázi řízení dochází k provádění

¹⁵⁹ ZÁRUBA, Jan. Návrhy státního zastupitelství na zahájení řízení ve věci vyslovení převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče. *Státní zastupitelství* [online]. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014 [cit. 6. března 2023]. Dostupné na <<https://www.aspi.cz/products/lawText/7/48030/1/2>>.

¹⁶⁰ K věcné a místní příslušnosti soudu viz § 3 odst. 1 ZŘS ve spojení s § 66 ZŘS.

¹⁶¹ ZÁRUBA, Jan. Návrhy státního zastupitelství na zahájení řízení ve věci vyslovení převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče. *Státní zastupitelství* [online]. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014 [cit. 6. března 2023]. Dostupné na <<https://www.aspi.cz/products/lawText/7/48030/1/2>>.

důkazů, přičemž státní zastupitelství bude navrhopvat zejména takové důkazy, které jsou potřebné pro zjištění, zda převzetí bylo provedeno ze zákonných důvodů, či nikoli (např. zda umístěná osoba opravdu vykazuje známky duševní poruchy). Dle ustanovení § 77 odst. 2 ZŘS by měl soud vyslechnout zejména umístěného člověka, lékaře či další osoby, pokud o jejich výsledcích umístěný člověk požádá. Pokud by však výslech těchto osob nebyl dostatečný či pokud by výsledky byly vzájemně rozporné, je namístě, aby státní zastupitelství navrhlo i důkazy další. Státní zastupitelství by se mělo zaměřit především na posouzení, zda po provedení všech důkazů lze spolehlivě konstatovat, že pro převzetí umístěného člověka do zdravotního ústavu zákonné důvody opravdu existovaly, a také na to, jestli tyto důvody (ke dni rozhodnutí soudu) stále trvají.¹⁶²

V pokračujícím řízení dle ustanovení § 80 ZŘS (tj. ve druhé fázi detenčního řízení, která následuje po určení, že k převzetí osoby došlo ze zákonných důvodů, jež stále trvají) se zkoumá např. to, zda umístěná osoba vykazující známky duševní choroby touto chorobou skutečně trpí a zda tedy je (či není) nutné její další držení ve zdravotním ústavu. Za tímto účelem je třeba provést dokazování dle § 70 ZŘS, které bude ovlivněno především důvody, pro které byla osoba převzata do příslušného zdravotního zařízení. Největší význam zde má znalecké zkoumání, a proto státní zastupitelství v této fázi řízení navrhne zejména takové důkazy, které budou zaměřeny na jmenování znalce (tím však nesmí být lékař, jenž pracuje v daném zdravotním ústavu), navrhne provedení důkazu výsledkem přezkoumání zdravotního stavu, byl-li takový přezkum proveden, provedení důkazu zdravotnickou dokumentací nebo záznamem z ní či provedení důkazu vyjádřením ošetřujícího lékaře o neschopnosti úsudku a o projevení přání umístěného člověka^{163, 164}

Soud by měl při jednání, které nařídí, v souladu s ustanovením § 70 odst. 2 ZŘS vyslechnout především umístěného člověka (kromě situace, kdy by mohlo dle vyjádření lékaře či dle písemného znaleckého posudku dojít k poškození jeho

¹⁶² ZÁRUBA, Jan. Návrhy státního zastupitelství na zahájení řízení ve věci vyslovení převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče. *Státní zastupitelství* [online]. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014 [cit. 6. března 2023]. Dostupné na <<https://www.aspi.cz/products/lawText/7/48030/1/2>>.

¹⁶³ K dříve vyslovenému přání pacienta viz § 36 zákona č. 372/2011 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

¹⁶⁴ ZÁRUBA, Jan. Návrhy státního zastupitelství na zahájení řízení ve věci vyslovení převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče. *Státní zastupitelství* [online]. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014 [cit. 6. března 2023]. Dostupné na <<https://www.aspi.cz/products/lawText/7/48030/1/2>>.

zdravotního stavu), ošetřujícího lékaře, znalce a opatrovníka. Pokud je to nutné, provede soud i další důkazy.

Jestliže výsledky řízení poukazují na závěr, že zákonné předpoklady pro další trvání detence jsou dány, učiní státní zastupitelství závěrečný návrh, ve kterém navrhne, aby soud rozhodl o přípustnosti dalšího držení osoby, a navrhne dobu, po kterou tak má být činěno (maximální délka dle ustanovení § 81 odst. 3 ZŘS může činit až jeden rok, a to ode dne vyhlášení rozsudku). Pokud by výsledky řízení poukázovaly na opačný závěr, tedy že další držení osoby již přípustné není, pak by státní zastupitelství podalo návrh na propuštění této osoby ze zdravotního zařízení.¹⁶⁵

V případě, že by detenční řízení nebylo zahájeno návrhem státního zástupce, ale došlo by k zahájení z moci úřední, tj. soudem, anebo na základě návrhu jiného navrhovatele, je státní zastupitelství oprávněno do takového řízení, s ohledem na ustanovení § 8 odst. 1 písm. g) ZŘS, vstoupit. V takovém případě se zaměří na návrhy na dokazování obdobně, jak je výše popsáno u první fáze řízení, a také zejména na to, zda si umístěný člověk mohl zvolit svého zástupce pro řízení, resp. zda mu takové právo bylo umožněno, případně zda mu byl soudem jmenován z řad advokátů opatrovník. Než dojde k rozhodnutí, státní zástupce dle výsledků první fáze řízení navrhne výrok usnesení soudu.¹⁶⁶

Dle ustanovení § 82 odst. 1 ZŘS je umístěnému člověku (ale i dalším osobám) umožněno, aby prostřednictvím svého návrhu zažádal o nové vyšetření a domohl se tak rozhodnutí o důvodnosti dalšího držení ve zdravotnickém ústavu, resp. propuštění z něj, a to ještě před uplynutím doby, do které je držení přípustné. K podání takového návrhu je opět legitimováno mimo jiné i státní zastupitelství, pokud do detenčního řízení vstoupilo či podalo návrh na jeho zahájení. V souladu s ustanovením § 35 odst. 2 OSŘ je státní zastupitelství totiž oprávněno ke všem úkonům, které může učinit

¹⁶⁵ ZÁRUBA, Jan. Návrhy státního zastupitelství na zahájení řízení ve věci vyslovení převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče. *Státní zastupitelství* [online]. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014 [cit. 6. března 2023]. Dostupné na <<https://www.aspi.cz/products/lawText/7/48030/1/2>>.

¹⁶⁶ Tamtéž.

účastník řízení (v tomto případě obzvláště umístěný člověk), pokud nejde o úkony, které může vykonat jen účastník právního poměru.¹⁶⁷

Jestliže bude zahájeno další řízení, a to řízení o prodloužení držení ve zdravotním ústavu dle ustanovení § 81 odst. 3 ZŘS (tj. prodloužení nad dobu jednoho roku), bude státní zastupitelství v takovém řízení navrhopvat zejména důkazy důležité pro posouzení a nové vyšetření zdravotního stavu umístěné osoby. V závěrečném návrhu pak státní zastupitelství učiní soudu návrh na povolení dalšího držení osoby v ústavu (pokud pro to ovšem budou splněny potřebné podmínky). Jestliže nedojde k zahájení řízení přímo návrhem státního zástupce, může do něj státní zastupitelství opět vstoupit.¹⁶⁸

6.2. Vstupové oprávnění státního zastupitelství ve vztahu k insolvenčnímu řízení

6.2.1. Obecně ke vstupu státního zástupce do insolvenčního řízení

Úkolem státního zastupitelství v insolvenčním řízení (případně incidenčním sporu či moratoriu) je chránit veřejný zájem. Mělo by tedy primárně dohlížet na to, aby insolvenční řízení probíhalo v souladu s právním řádem (resp. mimo trestněprávní rovinu a nepoctivý záměr)¹⁶⁹, a stejně tak by mělo kontrolovat, zda jsou dodržovány a respektovány základní zásady insolvenčního řízení vymezené v ustanovení § 5 IZ, jako je např. zásada zákazu zvýhodňování některých věřitelů či zásada zákazu omezování práv věřitele nabytých před zahájením insolvenčního řízení v dobré víře.¹⁷⁰

¹⁶⁷ JIRSA, Jaromír. § 82 [Návrh na propuštění]. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 6. března 2023]. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>.

¹⁶⁸ ZÁRUBA, Jan. Návrhy státního zastupitelství na zahájení řízení ve věci vyslovení převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče. *Státní zastupitelství* [online]. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014 [cit. 6. března 2023]. Dostupné na <<https://www.aspi.cz/products/lawText/7/48030/1/2>>.

¹⁶⁹ CHYTIL, Petr. § 7c [Účast státního zastupitelství]. In SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023 [cit. 12. března 2023]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz>>.

¹⁷⁰ BROŽ, Jaroslav. § 7c [Účast státního zastupitelství]. In KOZÁK, Jan a kol. *Insolvenční zákon: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 12. března 2023]. ASPI_ID KO182_2006CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>.

Účast státního zastupitelství v insolvenčním řízení upravuje ustanovení § 7c IZ, když stanoví, že státní zastupitelství je oprávněno ke vstupu do zahájeného insolvenčního řízení (včetně moratoria a incidenčních sporů). Státní zastupitelství tedy může vstoupit do řízení v kterémkoli jeho stadiu, přičemž stejně tak je oprávněno z takového řízení kdykoli vystoupit. Vždy však musí přijmout procesní stav, který tu existuje v době jeho vstupu do řízení.¹⁷¹

Státní zastupitelství (jak již bylo v diplomové práci několikrát zmiňováno) není v případě vstupu do insolvenčního řízení jeho účastníkem, ale je tzv. dalším (zvláštním) procesním subjektem. Účastníky řízení jsou v souladu ustanovením § 14 odst. 1 IZ pouze dlužník a věřitelé uplatňující svá práva vůči takovému dlužníku. Ustanovení § 9 IZ, vymezující procesní subjekty, potom přímo uvádí jako procesní subjekt dle IZ v písm. e) také státní zastupitelství, jež vstoupilo do insolvenčního řízení či incidenčního sporu.

Impulsem pro vstup státního zastupitelství do insolvenčního řízení mohou být různorodé podněty – zejména poznatky z trestního řízení, informace z insolvenčního rejstříku či „signalizace věcí insolvenčním soudem“. Ke vstupu státního zastupitelství do řízení může dojít rovněž na základě podnětu podaného zejména insolvenčním správcem nebo jinými (fyzickými či právníckými) osobami. Takový podnět je oprávněn podat i kterýkoli věřitel nebo samotný dlužník. Poté, co státní zástupce podnět obdrží, zváží, zda je naplněna podmínka existence veřejného zájmu, a vyhodnotí, jestli je nutno do takového řízení vstoupit. O vyřízení podnětu rovněž v souladu s ustanovením § 16a odst. 6 ZSZ¹⁷² vyrozumí osobu, která takové podání učinila.¹⁷³

¹⁷¹ BROŽ, Jaroslav. § 7c [Účast státního zastupitelství]. In KOZÁK, Jan a kol. *Insolvenční zákon: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 12. března 2023]. ASPI_ID KO182_2006CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>.

¹⁷² Dle § 16a odst. 6 ZSZ platí, že: „*Po přezkoumání důvodnosti podání je státní zastupitelství povinno o způsobu vyřízení vyrozumět nejpozději do 2 měsíců od doručení podání nebo jeho vrácení vyšším státním zastupitelstvím toho, kdo je učinil; tuto lhůtu lze překročit jen tehdy, pokud v jejím průběhu nelze získat podklady potřebné pro vyřízení podání, o tom je potřeba toho, kdo podání učinil, písemně vyrozumět.*“

¹⁷³ BROŽ, Jaroslav. § 7c [Účast státního zastupitelství]. In KOZÁK, Jan a kol. *Insolvenční zákon: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 12. března 2023]. ASPI_ID KO182_2006CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>.

Co se týče příslušnosti státního zastupitelství vstupujícího do insolvenčního řízení, ta se odvíjí od příslušnosti soudu, který v konkrétním insolvenčním řízení rozhoduje. Příslušnost soudů (věcná a místní) je potom zakotvena v rámci ustanovení § 7a a § 7b IZ – věcně příslušné jsou krajské soudy, přičemž místní příslušnost soudu se určí podle toho, v jakém obvodu se nachází obecný soud dlužníka. Příslušné bude tedy to státní zastupitelství, které v obvodu daného soudu působí.

Jestliže státní zástupce shledá, že jeho účast v insolvenčním řízení již není s ohledem na intenzitu veřejného zájmu, resp. z důvodu jejího poklesu, potřebná, z řízení vystoupí. Pokud by však během řízení nastaly skutečnosti odůvodňující opětovný vstup státního zástupce do řízení, může státní zástupce do probíhajícího řízení, ze kterého již jednou vystoupil, vstoupit znovu.¹⁷⁴

6.2.2. Práva státního zastupitelství vstupujícího do insolvenčního řízení

Některá práva státního zastupitelství vstupujícího do insolvenčního řízení stanoví explicitně IZ (např. právo zúčastnit se schůze věřitelů dle § 47 odst. 2 IZ, jež je právem velice podstatným, či právo podat opravný prostředek proti rozhodnutí insolvenčního soudu dle § 69 IZ), jiná potom vyplývají z ustanovení § 35 odst. 2 OSŘ, jež se užije ve smyslu ustanovení § 7 IZ jako tzv. „*lex generalis*“ přiměřeně i na řízení insolvenční (státní zastupitelství však není oprávněno činit takové úkony, které jsou vyhrazeny těm účastníkům řízení, jejichž postavení vyplývá z hmotného práva – proto např. nemůže v insolvenčním řízení popírat pohledávky).¹⁷⁵

I přes to, že není oprávněno přihlášené pohledávky popírat (takové právo mají v souladu s ustanovením § 192 odst. 1 IZ pouze insolvenční správce, dlužník a přihlášení věřitelé), mělo by se státní zastupitelství v insolvenčním řízení zaměřit na jejich důsledné přezkoumávání. Zejména se státní zástupce vyjádří k těm pohledávkám, které se mu jeví jako fiktivní či jinak pochybné, přičemž insolvenční správce (který v souladu s ustanovením § 192 odst. 2 IZ může „*při přezkumném*

¹⁷⁴ BROŽ, Jaroslav. § 7c [Účast státního zastupitelství]. In KOZÁK, Jan a kol. *Insolvenční zákon: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 12. března 2023]. ASPI_ID KO182_2006CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>.

¹⁷⁵ CHYTIL, Petr. § 7c [Účast státního zastupitelství]. In SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023 [cit. 12. března 2023]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz>>.

jednání změnit stanovisko, které zaujal k jednotlivým pohledávkám v seznamu přihlášených pohledávek“) vezme při formování tohoto svého stanoviska k pohledávce v úvahu i vyjádření státního zástupce.¹⁷⁶

Dalším právem státního zastupitelství v rámci jeho působení v insolvenčním řízení je např. právo nahlížet do soudních spisů, a to včetně práva pořizovat si z těchto spisů opisy či výpisy a práva požádat o jejich zapůjčení.¹⁷⁷

¹⁷⁶ BROŽ, Jaroslav. § 7c [Účast státního zastupitelství]. In KOZÁK, Jan a kol. *Insolvenční zákon: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 15. března 2023]. ASPI_ID KO182_2006CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>.

¹⁷⁷ MORAVEC, Tomáš; KOTOUČOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. Beckovy texty zákonů s komentářem, s. 56.

7. Opravné prostředky

Kromě oprávnění k činnosti popsaných v předchozích kapitolách práce disponuje státní zastupitelství rovněž oprávněním iniciovat řízení o opravném prostředku. Je nutné rozlišovat, zda řízení, v němž má být opravný prostředek podán, bylo zahájeno návrhem státního zástupce, který v něm vystupuje jako účastník řízení (a má tedy oprávnění k podání všech opravných prostředků), či zda státní zástupce do takového řízení vstoupil a má pouze postavení tzv. zvláštního procesního subjektu.

Jak již bylo uvedeno v kapitole věnující se vstupové činnosti, státnímu zastupitelství jakožto zvláštnímu procesnímu subjektu vstupujícímu do řízení jsou některými zákony výslovně stanovena určitá speciální práva. Ve vztahu k opravným prostředkům se jedná o právo podat odvolání či žalobu pro zmatečnost, zakotvené v OSŘ, či právo dle ustanovení § 69 IZ, tj. právo podat odvolání, dovolání či žalobu pro zmatečnost v případě, kdy je proti rozhodnutí insolvenčního soudu opravný prostředek přípustný.¹⁷⁸ Tyto uvedené opravné prostředky jsou níže popsány.

Ohledně možnosti podání dalších opravných prostředků (resp. mimořádných opravných prostředků) státním zastupitelstvím, které do řízení pouze vstupuje (a není tedy účastníkem řízení), zákonná úprava mlčí. Proto lze dovodit, že státní zastupitelství, které do řízení vstoupilo, může podat pouze ty opravné prostředky, k jejichž podání je přímo zákonem legitimováno.¹⁷⁹ Konkrétně se tedy jedná o právo podat odvolání, žalobu pro zmatečnost anebo v případě insolvenčního řízení i dovolání, jak je vysvětleno v podkapitole 7.4. Naopak v případě, kdy je řízení zahájeno přímo návrhem státního zastupitelství, je toto jakožto účastník řízení oprávněno k podání všech typů opravných prostředků (stejně jako ostatní účastníci řízení), kterými jsou odvolání, žaloba pro zmatečnost, dovolání či žaloba na obnovu řízení.

¹⁷⁸ ZÁRUBA, Jan. Nová právní úprava účasti státního zastupitelství v civilním procesu. *Státní zastupitelství*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, roč. 2014, č. 6, s. 9.

¹⁷⁹ K tomu blíže viz rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 11. 2008, sp. zn. 29 Cdo 1506/2007 [získáno 19. března 2023 z <https://www.beck-online.cz>].

7.1. Opravné prostředky dle § 69 IZ

Oprávnění státního zastupitelství k podání opravného prostředku v insolvenčním řízení obsahuje ustanovení § 69 IZ, které stanoví, že: „*je-li proti rozhodnutí insolvenčního soudu přípustný opravný prostředek, může jej podat i státní zastupitelství, které vstoupilo do insolvenčního řízení, do incidenčního sporu nebo do moratoria.*“

Dříve (tj. před novelou IZ provedenou zákonem č. 294/2013 Sb., který nabyl účinnosti dne 1. 1. 2014) byla přípustnost podání takového opravného prostředku vázána na to, zda-li jej mohli podat všichni účastníci řízení. Dle aktuálně účinné právní úpravy však státní zastupitelství může podat opravný prostředek pokaždé, když jej smí podat jakýkoli procesní subjekt (kterým je v souladu s ustanovením § 9 IZ i státní zastupitelství), tedy vždy, když je opravný prostředek objektivně přípustný. K jeho podání postačí, aby státní zastupitelství do insolvenčního řízení (resp. moratoria či incidenčního sporu) vstoupilo, a to nejpozději posledního dne odvolací lhůty, která ještě běží některému z účastníků řízení (tedy před právní mocí rozhodnutí soudu prvního stupně)^{180, 181}.

Opravnými prostředky v insolvenčním řízení jsou v souladu s ustálenou rozhodovací praxí soudů kromě odvolání i některé mimořádné opravné prostředky, a to dovolání a žaloba pro zmatečnost (nikoli však žaloba na obnovu insolvenčního řízení), neboť jak judikoval Nejvyšší soud např. v usnesení ze dne 31. 7. 2019, sp. zn. 29 NSČR 143/2017: „*Nepřípustnost obnovy insolvenčního řízení je logickým důsledkem charakteru insolvenčního řízení, kdy po vyčerpání (případných) řádných opravných prostředků v insolvenčním řízení dochází ke krokům, jež jsou ve svém důsledku kroky nezvratnými. Ostatní mimořádné opravné prostředky (dovolání či žaloba pro zmatečnost) jsou v insolvenčním řízení přípustné, čehož ostatně dlužník*

¹⁸⁰ Blíže viz např. usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 1. 2016, č. j. 3 VSPH 447/2015-B-34 [získáno 19. března 2023 z <https://www.kraken.slv.cz>].

¹⁸¹ CHYTIL, Petr. § 69 [Státní zastupitelství]. In SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023 [cit. 19. března 2023]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz>>.

v projednávané věci také využil, když podal proti usnesení odvolacího soudu ze dne 10. dubna 2014 dovolání (...).¹⁸²

Soudy rovněž ve své praxi dospěly k závěru, že „k účastenství státního zástupce v incidenčním sporu se vyžaduje jeho samostatný vstup do toho kterého incidenčního sporu“.¹⁸³ Proto tedy nestačí, aby státní zastupitelství, které hodlá podat opravný prostředek např. právě v incidenčním sporu, vstoupilo pouze do insolvenčního řízení jako takového (musí tedy přímo vstoupit i do konkrétního incidenčního sporu).¹⁸⁴

7.2. Odvolání

Institut odvolání, jež je koncipováno jako tzv. „univerzální“ opravný prostředek, neboť je přípustné proti valné většině rozhodnutí soudu prvního stupně (vyjma zákonem vymezených případů, kdy odvolání přípustné není), upravuje OSŘ v ustanoveních § 201 – § 226. Jedná se o jediný řádný opravný prostředek v občanském soudním řízení, který směřuje proti rozhodnutí okresního soudu nebo krajského soudu vydanému v řízení v prvním stupni a jehož smyslem je přezkoumat napadené rozhodnutí soudu a řízení, které rozhodnutí předcházelo, a to vše jak po stránce skutkové, tak po stránce právní (hmotněprávní i procesněprávní).¹⁸⁵

Možnost podání odvolání přímo státním zástupcem je zakotvena v ustanovení § 203 odst. 2 OSŘ, jež stanoví, že: „státní zastupitelství může podat odvolání jen ve věcech, do nichž může podle zákona vstoupit nebo v nichž může podat návrh na zahájení řízení, a jen tehdy, jestliže do řízení vstoupilo dříve, než uplynula odvolací lhůta všem účastníkům řízení“.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že státní zastupitelství může podat odvolání pouze v těch věcech, do nichž je oprávněno vstoupit, či v rámci věci, které mohou být

¹⁸² Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 7. 2019, sp. zn. 29 NSČR 143/2017 [získáno 20. března 2023 z <https://www.beck-online.cz>].

¹⁸³ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 6. 3. 2015, č. j. 12 VSOL 172/2014-283 [získáno 18. března 2023 z <https://www.kraken.slv.cz>].

¹⁸⁴ CHYTIL, Petr. § 69 [Státní zastupitelství]. In SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023 [cit. 19. března 2023]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz>>.

¹⁸⁵ ŠEBEK, Roman. § 201 [Přípustnost odvolání]. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022 [cit. 19. března 2023]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz>>.

zahájeny jeho návrhem, avšak ten v daném případě podán nebyl, a proto státní zastupitelství není legitimováno dle „obecného“ ustanovení § 201 OSŘ.¹⁸⁶

Pokud je tedy řízení zahájeno návrhem státního zastupitelství, podává státní zástupce jakožto plnohodnotný účastník řízení odvolání již dle ustanovení § 201 OSŘ¹⁸⁷, přičemž v souladu s čl. 1a odst. 1 pokynu obecné povahy č. 9/2008 nejvyšší státní zástupkyně, o netrestní působnosti, ze dne 19. listopadu 2008, tak činí to státní zastupitelství, které návrh na zahájení řízení podalo. Dle zmiňovaného článku rovněž platí, že se řízení u odvolacího soudu zúčastní státní zastupitelství u tohoto soudu působící, které s odvoláním i návrhem disponuje (dále je zde také stanoveno, že uvedené obdobně platí i v případě dovolání).

Jestliže jde o činnost vstupovou, může státní zastupitelství uplatnit své oprávnění k podání odvolání dle ustanovení § 203 odst. 2 OSŘ dvěma různými způsoby. Jednak je obecně oprávněno podat odvolání ve věcech, do nichž vstoupilo a aktivně se jich účastní, a jednak může svůj vstup do řízení realizovat právě prostřednictvím podání odvolání jakožto prvního procesního úkonu státního zastupitelství v dané věci.

7.3. Žaloba pro zmatečnost

Další opravný prostředek, a to mimořádný, který je státní zastupitelství oprávněno podat, je žaloba pro zmatečnost, kterou upravuje společně s žalobou na obnovu řízení hlava druhá OSŘ (konkrétně pak v rámci ustanovení § 228 – § 235i). Smyslem této žaloby je možnost zrušit pravomocná rozhodnutí soudu, *„která trpí takovými vadami, jež představují porušení základních principů ovládajících řízení před soudem (trpí zmatečností), popřípadě je takovými vadami postiženo řízení, které vydání rozhodnutí předcházelo, je-li nejen v zájmu účastníků, ale i ve veřejném zájmu, aby*

¹⁸⁶ ŠEBEK, Roman. § 203 [Odvolání vedlejšího účastníka, státního zastupitelství a Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových]. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022 [cit. 19. března 2023]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz>>.

¹⁸⁷ Dle § 201 OSŘ platí, že *„účastník může napadnout rozhodnutí okresního soudu nebo rozhodnutí krajského soudu vydané v řízení v prvním stupni odvoláním, pokud to zákon nevylučuje“*.

*taková rozhodnutí byla dodatečně odstraněna, bez ohledu na to, zda jsou nebo nejsou věcně správná“.*¹⁸⁸

V případě vstupu do řízení je právo k podání této žaloby státnímu zástupci přiznáno ustanovením § 231 odst. 2 OSŘ, podle něhož je státní zastupitelství oprávněno podat žalobu z důvodů uvedených v § 229, avšak jen ve věcech, do nichž může podle zákona vstoupit nebo v nichž může podat návrh na zahájení řízení. Druhá věta citovaného ustanovení potom stanoví, že *„nevstoupilo-li státní zastupitelství do řízení, v němž bylo vydáno napadené rozhodnutí, může žalobu podat, dokud běží lhůta některému z účastníků, jestliže současně vstoupí do řízení“*.

Státní zastupitelství tedy může podat žalobu pro zmatečnost jednak v případě, kdy vstoupilo do původního řízení, ale i v případě, jestliže současně s touto žalobou do řízení teprve vstoupí (to však jen za předpokladu, že některému z účastníků ještě běží lhůta k podání této žaloby).

Pokud jde o návrhovou činnost státního zástupce, je mu právo k podání žaloby pro zmatečnost dáno jakožto účastníku původního řízení již ustanovením § 229 OSŘ, které v odstavci prvním stanoví, že účastník řízení může žalobou pro zmatečnost napadnout pravomocné rozhodnutí soudu prvního stupně nebo soudu odvolacího, kterým bylo řízení skončeno.

O žalobě pro zmatečnost se rovněž zmiňuje pokyn obecné povahy č. 9/2008 nejvyšší státní zástupkyně, o netrestní působnosti, ze dne 19. listopadu 2008, který v článku 7 uvádí, že státní zastupitelství může tuto žalobu podat ve věcech, kde bylo účastníkem řízení, nebo ve věcech, do kterých je oprávněno vstoupit. V této žalobě musí uvést údaj ohledně předchozího vstupu do řízení, a jestliže do řízení nevstoupilo, uvede v ní své prohlášení o vstupu do řízení zahájeného na základě této žaloby.

¹⁸⁸ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 12. 2011, sp. zn. 21 Cdo 2625/2010 [získáno 11. března 2023 z <https://www.aspi.cz>].

7.4. Dovolání a žaloba na obnovu řízení

Jak již bylo uvedeno v úvodu této kapitoly, zákon výslovně nestanovuje, že by státní zastupitelství, jež do řízení pouze vstoupilo, disponovalo oprávněním k podání i dalších opravných prostředků, respektive mimořádných opravných prostředků, jako je dovolání, jež upravuje OSŘ v rámci ustanovení § 236 – § 243g, a žaloba na obnovu řízení. Proto je státní zastupitelství může podat (stejně jako ostatní účastníci řízení) pouze v případě, kdy je samo účastníkem řízení, tj. pouze tehdy, když svým návrhem takové řízení zahájilo.

Existuje však judikatura Nejvyššího soudu České republiky, která potvrzuje oprávnění státního zastupitelství vstupujícího do řízení podat dovolání, a to „pouze“ v případě insolvenčního řízení. Konkrétně se jedná o usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 5. 2019, sp. zn. 29 ICdo 177/2017, ve kterém se říká: *„Nejvyšší soud v první řadě předesílá, že ve svém usnesení ze dne 28. listopadu 2017, sen. zn. 29 NSČR 103/2015, uveřejněném pod číslem 23/2019 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, vysvětlil, že státní zastupitelství je vzhledem k výslovné (zvláštní) právní úpravě obsažené v ustanovení § 69 insolvenčního zákona, podle níž je-li proti rozhodnutí insolvenčního soudu přípustný opravný prostředek, může jej podat i státní zastupitelství, které vstoupilo do insolvenčního řízení, do incidenčního sporu nebo do moratoria, subjektivně legitimováno k podání dovolání.“*¹⁸⁹

Legitimace státního zastupitelství nacházejícího se v pozici účastníka řízení k podání dovolání, prostřednictvím kterého lze přezkoumat pravomocné rozhodnutí odvolacího soudu, a to z pohledu právního posouzení věci¹⁹⁰, potom vyplývá z ustanovení § 240 odst. 1 OSŘ, jež stanoví, že *„účastník může podat dovolání do dvou měsíců od doručení rozhodnutí odvolacího soudu u soudu, který rozhodoval v prvním stupni.“*

Žalobu na obnovu řízení, jejímž smyslem je znovuprojednání pravomocně skončeného sporu nebo jiné právní věci, ve které nebyl skutkový stav úplně či správně

¹⁸⁹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 5. 2019, sp. zn. 29 ICdo 177/2017 [získáno 19. března 2023 z <https://www.beck-online.cz>].

¹⁹⁰ DOLEŽÍLEK, Jiří. § 236 [Předmět dovolání]. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022 [cit. 19. března 2023]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz>>.

zjištěn¹⁹¹, pak státní zastupitelství jakožto účastník řízení podává na základě ustanovení § 228 OSŘ.

¹⁹¹ DOLEŽÍLEK, Jiří. § 228 [Důvody obnovy řízení]. In SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022 [cit. 19. března 2023]. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz>>.

8. Dozor nad dodržováním právních předpisů v místech, kde je omezována osobní svoboda

Státní zastupitelství, mimo vykonávání činnosti týkající se netrestní agendy popsané v předchozích kapitolách práce, v souladu s ustanovením § 4 odstavce 1 písm. b) ZSZ zaujímá v oblasti mimotrestní rovněž významné místo při vykonávání dozoru nad dodržováním obecně závazných právních předpisů v místech, kde dochází k výkonu vazby či výkonu trestu odnětí svobody anebo kde je realizován výkon ochranného léčení, zabezpečovací detence či ochranné nebo ústavní výchovy, a popř. také v dalších místech, kde taktéž může na základě zákona docházet k zásahu do osobní svobody třetích osob.

Institut dozoru státního zástupce v podobě shora popsané lze nepochybně označit za velice významnou součást jeho zákonné (netrestní) působnosti, neboť i v případě této činnosti je účelem státního zástupce zabezpečit ochranu veřejného zájmu, jenž se projeví jako zájem na dodržování lidských práv a svobod těch jednotlivců, ve vztahu ke kterým dochází k omezování jejich osobní svobody v příslušných zařízeních, tedy zejména pak zájem v podobě ochrany práva na osobní svobodu.¹⁹²

V rámci této činnosti je tedy cílem státního zástupce dohlížet v první řadě na to, zda jsou v místech, kde je zákonem dovoleno zasahovat do osobní svobody jedinců, důsledně dodržovány zákony anebo jiné obecně závazné právní předpisy v těchto místech, resp. zařízeních, uplatňované.¹⁹³

K vykonávání dozoru nad dodržováním obecně závazných právních předpisů uplatňovaných ve shora specifikovaných místech však státní zástupce musí být vždy zmocněn konkrétním právním předpisem, jenž stanoví podrobnější podmínky takového dozoru. Postup při výkonu dozorové činnosti stanoví rovněž např. pokyn obecné povahy č. 10/2012 nejvyššího státního zástupce, o výkonu dozoru

¹⁹² Podnět Rady vlády pro lidská práva k rozšíření dozoru státního zastupitelství nad dodržováním právních předpisů v místech omezování osobní svobody, s. 3 [cit. 14. března 2023]. Dostupné na <https://www.ochrance.cz/uploads-import/ochrana_osob/Ostatni/podnet-schvaleny.pdf>.

¹⁹³ ZEZULOVÁ, Jana. § 4 [Trestní a mimotrestní působnost]. In LATA, Jan; PAVLÍK, Jiří; ZEZULOVÁ, Jana. *Zákon o státním zastupitelství. Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 12. března 2023]. ASPI_ID KO283_1993CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>.

nad dodržováním právních předpisů v místech, kde je podle zákonného oprávnění omezována osobní svoboda, ze dne 2. listopadu 2012.¹⁹⁴

8.1. Dozor nad dodržováním právních předpisů při výkonu vazby, trestu odnětí svobody a zabezpečovací detence

Dozor nad dodržováním právních předpisů při výkonu trestu odnětí svobody upravuje ustanovení § 78 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, jež v odstavci prvním vymezuje příslušnost státního zastupitelství k provádění takového dozoru.¹⁹⁵ Dle tohoto ustanovení je věcně příslušné krajské státní zastupitelství, přičemž místní příslušnost je dána podle obvodu, kde se trest vykonává.

Zákonem č. 208/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů, došlo (s účinností ode dne 1. 1. 2001) k rozšíření výkonu dozоровé činnosti, a to o výkon dozoru nad dodržováním právních předpisů i v místech výkonu vazby.¹⁹⁶ Ustanovení § 29 shora uvedeného zákona uvádí, že dozоровým oprávněním disponuje (stejně jako v případě dozoru nad výkonem trestu odnětí svobody) to krajské státní zastupitelství, v jehož obvodu je vazba vykonávána.

Co se týče rozsahu práv státního zástupce uplatňovaných při dozoru nad výkonem trestu odnětí svobody či vazby, jedná se např. o právo navštěvovat místa, kde se výkon trestu či vazba provádí, a to v kteroukoli dobu, právo nahlížet do dokladů, na základě kterých došlo k odsouzení jednotlivých osob či k držení obviněných osob ve vazbě, nebo např. právo prověřovat, zda jsou příkazy a rozhodnutí Vězeňské služby, které se týkají výkonu trestu či vazby, v souladu se zákony nebo jinými obecně závaznými právními předpisy. Státní zástupce je taktéž oprávněn žádat od konkrétních zaměstnanců věznice potřebná vysvětlení či vydávat za účelem zachování předpisů platných pro výkon trestu, resp. vazby, příkazy. Rovněž může nařídít i okamžité

¹⁹⁴ Podnět Rady vlády pro lidská práva k rozšíření dozoru státního zastupitelství nad dodržováním právních předpisů v místech omezování osobní svobody, s. 3 [cit. 14. března 2023]. Dostupné na <https://www.ochrance.cz/uploads-import/ochrana_osob/Ostatni/podnet-schvaleny.pdf>.

¹⁹⁵ ZEŽULOVÁ, Jana. § 4 [Trestní a mimotrestní působnost]. In LATA, Jan; PAVLÍK, Jiří; ZEŽULOVÁ, Jana. *Zákon o státním zastupitelství. Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 12. března 2023]. ASPI_ID KO283_1993CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>.

¹⁹⁶ Tamtéž.

propuštění osoby držené ve výkonu trestu či vazby, pokud tato je v něm držena nezákonně.¹⁹⁷

Dnem 1. ledna 2009 nabyl účinnosti zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, který rozšířil dozorová oprávnění státního zástupce o další formu dozoru, a to konkrétně o dozor nad výkonem zabezpečovací detence, jenž je upraven v rámci ustanovení § 40 tohoto zákona.¹⁹⁸ První odstavec nám říká, že výkonem dozoru je pověřeno krajské státní zastupitelství, které se nachází v obvodu ústavu, v němž se zabezpečovací detence vykonává.

Druhý odstavec výše uvedeného ustanovení pak přináší výčet oprávnění státního zástupce, kterými při tomto dozoru disponuje. Jednotlivá práva jsou však téměř identická s těmi, která státní zástupce využívá při dozorování nad dodržováním právních předpisů při výkonu trestu odnětí svobody či vazby.¹⁹⁹

Primárním předmětem dozoru činěným jak v místech výkonu vazby a trestu odnětí svobody, tak i v ústavech pro výkon zabezpečovací detence je v prvé řadě (jak bylo již nastíněno v úvodu této kapitoly) důsledné dodržování obecně závazných právních předpisů uplatňovaných v těchto místech, nikoli tedy např. vhodnost, správnost nebo účelnost postupu Vězeňské služby (to by mohlo být předmětem dozoru pouze v případě, že by takový postup byl v rozporu se zákonem, resp. jiným právním předpisem). Primárním úkolem státního zástupce je tedy dohlížet na to, aby nikdo nebyl ve vazbě, ve výkonu trestu odnětí svobody či v ústavu pro výkon zdravotnické detence držen v rozporu se zákonem.²⁰⁰

¹⁹⁷ Viz § 78 odst. 2 písm. a) – f) zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a § 29 odst. 2 písm. a) – f) zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹⁸ ZEZULOVÁ, Jana. § 4 [Trestní a mimotrestní působnost]. In LATA, Jan; PAVLÍK, Jiří; ZEZULOVÁ, Jana. *Zákon o státním zastupitelství. Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 12. března 2023]. ASPI_ID KO283_1993CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>.

¹⁹⁹ Viz ustanovení § 40 odst. 2 písm. a) – f) zákona č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

²⁰⁰ KOCOUREK, Jiří; ZÁRUBA, Jan. *Zákon o soudech a soudcích; Zákon o státním zastupitelství: komentář*. 2., dopl. a přeprac. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. Beckovy texty zákonů s komentářem, s. 426.

Co se pak týče např. možnosti státního zástupce dozorovat i nad dodržováním právních předpisů, jež jsou aplikovány ve zvláštních odděleních psychiatrických nemocnic, zejména pak v místech výkonu ochranného léčení, taková zákonná úprava, která by umožňovala dozor v těchto prostorách, prozatím zákonodárcem přijata nebyla. Je však nutné podotknout, že by přijetí speciálních zákonů, jež by shora uvedené učinily možným, bylo s ohledem na skutečnost, že se takové osoby, které bývají v těchto typech zařízení (často pro svou duševní poruchu) hospitalizovány (tj. omezeny na své osobní svobodě), více než potřebné, neboť se taktéž nacházejí v obzvláště zranitelném postavení.²⁰¹

8.2. Dozor nad dodržováním právních předpisů při výkonu ochranné nebo ústavní výchovy

Dozor nad dodržováním právních předpisů uplatňovaných ve školských zařízeních při výkonu ochranné či ústavní výchovy upravuje zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to konkrétně v ustanovení § 39. Je vhodné zdůraznit, že institut ústavní výchovy je (na rozdíl od výchovy ochranné) institutem rodinněprávním (nikoli trestněprávním, jak by se mohlo na první pohled zdát).

Věcně příslušným k dozoru je v souladu s ustanovením § 39 odst. 1 zmiňovaného zákona okresní státní zastupitelství, a to takové, v jehož obvodu se dané zařízení vyskytuje.

Práva státního zástupce v rámci výkonu tohoto dozoru jsou rovněž podobná právům, kterými státní zástupce disponuje v rámci realizace svého dozorového oprávnění ve shora uváděných případech. Dle druhého odstavce výše vymezeného ustanovení se tak jedná např. o právo nahlížet do různých dokumentací vedených příslušnými zařízeními, právo do těchto zařízení vstupovat, hovořit s dětmi bez přítomnosti třetích osob anebo např. o pravomoc státního zástupce nařídit

²⁰¹ Podnět Rady vlády pro lidská práva k rozšíření dozoru státního zastupitelství nad dodržováním právních předpisů v místech omezování osobní svobody, s. 9 [cit. 14. března 2023]. Dostupné na <https://www.ochrance.cz/uploads-import/ochrana_osob/Ostatni/podnet-schvaleny.pdf>.

propuštění dítěte (a to po oznámení příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí), jež se v daném zařízení nachází zcela nezákonně.²⁰²

Dále, konkrétně dle ustanovení § 39 odst. 2 písm. e) zmiňovaného zákona, je (dozorující) státní zastupitelství taktéž ve věcech dozoru nad dodržováním právních předpisů při výkonu ústavní nebo ochranné výchovy nadáno oprávněním podávat návrhy na zahájení civilního řízení, směřované buď opatrovnickému soudu či soudu pro mládež. Jednak půjde o návrhovou činnost ve věcech zrušení nařízené ústavní výchovy, resp. zrušení uložené ochranné výchovy, a jednak o návrh na uložení ochranné výchovy dětem, které jsou v zařízení umístěny na základě nařízené ústavní výchovy.²⁰³

Co se potom týče zásad, uplatňovaných při výkonu všech zmiňovaných dozorových oprávnění, uplatní se především zásada oficiality a zásada nezastupitelnosti, které lze vykládat tak, že státní zástupce v rámci veškeré této dozorové činnosti postupuje z úřední povinnosti, přičemž samotný dozor vykonává samostatně, a to prostřednictvím šetření či prověrek.²⁰⁴

²⁰² Blíže viz § 39 odst. 2 písm. a) – h) zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

²⁰³ KŘÍSTEK, Adam. § 39 [Dozor státního zastupitelství]. *Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 20. března 2023]. ASPI_ID KO109_2002CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>.

²⁰⁴ Dle čl. 4 a 5 pokynu obecné povahy č. 10/2012 nejvyššího státního zástupce, o výkonu dozoru nad dodržováním právních předpisů v místech, kde je podle zákonného oprávnění omežována osobní svoboda, ze dne 2. listopadu 2012.

Závěr

Cílem diplomové práce, jak je prezentováno v její úvodní části, bylo popsat úlohu státního zástupce v civilním procesu. V praxi představuje činnost státního zastupitelství v mimotrestní oblasti jen zlomek jeho aktivit a ve srovnání s jeho rolí v oblasti trestní je tudíž tato činnost běžně vnímána jako méně významná a také všeobecné povědomí o ní je minimální. Takovou bagatelizaci nepovažuji za správnou, neboť i v civilním procesu je podstatným úkolem státního zástupce chránit veřejný zájem a lidská práva, což je pro život každého jedince i fungování společnosti jako celku velmi důležité. Proto zastávám názor, že by výkladu postavení státního zástupce v civilním procesu měla být věnována pozornost.

Domnívám se, že stanovené cíle se v avizovaných osmi kapitolách diplomové práce podařilo splnit. Jsem si však vědoma skutečnosti, že jelikož diplomová práce byla zpracována pouze v rozsahu odpovídajícím tomuto typu práce, nabízí zvolené téma možnosti hlubšího zpracování. Např. by bylo možné podrobněji analyzovat účast státního zástupce ve všech typech civilního řízení.

Pokud jde o rekapitulaci jednotlivých částí diplomové práce, ta je následující. Nástin vývoje institutu státního zastupitelství v první kapitole ukázal, že jeho vznik byl přirozeně spjat se vznikem civilizace, v našich podmínkách se tedy rozvíjel ruku v ruce s utvářením raně feudálního středověkého státu v reakci na potřebu formující se státní moci, zpočátku reprezentované panovníkem, prosazovat vlastní zájem. Postupné proměny tohoto institutu se nesly hlavně ve znamení rozšiřování jeho pravomocí, nejprve v oblasti trestního práva, později i v procesu civilním, až nakonec vyústily v současné, pro moderní demokratický stát typické, pojetí funkce státního zastupitelství, preferující ochranu veřejného zájmu.

Veřejný zájem dominuje též v definici státního zastupitelství, kterou je uvedena kapitola druhá. Dále tato kapitola obsahuje popis soustavy státního zastupitelství a objasnění jeho působnosti, přirozeně s důrazem na její vymezení v ZSZ. Co se týče právního zakotvení státního zastupitelství, pozornost byla věnována (vzhledem k tématu práce) vedle Ústavy České republiky a ZSZ hlavně OSŘ či ZŘS. Pojednání o procesním postavení státního zastupitelství bylo z logiky věci založeno na rozlišení

případu vstupu státního zástupce do zahájeného civilního řízení a případu, kdy státní zástupce podává návrh na zahájení takového řízení.

Jako téma třetí kapitoly byly zvoleny ty zásady činnosti státního zastupitelství, které jsou uvedeny v ZSZ, přičemž některé z nich se rovněž vyskytují v Etickém kodexu státního zástupce. K nim byla přiřazena zásada ochrany veřejného zájmu, neboť je, jak je v této práci opakovaně zdůrazňováno, pro činnost státního zastupitelství zásadou stěžejní.

Čtvrtá a pátá kapitola, popisující činnost návrhovou a vstupovou, tedy těžiště činnosti státního zástupce v civilním procesu, byly co do struktury koncipovány obdobně. Odlišnosti logicky vyplynuly z rozdílného procesního postavení státního zástupce v civilním řízení, tj. z toho, zda se státní zástupce nachází v pozici účastníka řízení, tj. navrhovatele, či zda vystupuje v pozici „pouhého“ procesního subjektu.

Příklady řízení, jichž je státní zastupitelství oprávněno se účastnit, popsané v kapitole šesté, jsem zvolila z následujících důvodů. Osobní svoboda podle mého názoru zaujímá klíčové postavení mezi etickými hodnotami moderní společnosti. Domnívám se, že hledání rovnováhy mezi ochranou společnosti na jedné straně a hájením práv jednotlivce na straně druhé je proto veřejností velmi citlivě vnímáno a státní zastupitelství pak může – typicky právě například v procesu detenčního řízení – k nalezení této rovnováhy významně přispět. Pokud jde o problematiku insolvenčí, zadlužení fyzických či právnických osob a s tím spojenou potenciální hrozbu jejich uvržení do dluhové pasti vnímám jako aktuální problém současné české společnosti. V tomto kontextu chápu roli státního zástupce jako velmi důležitou, považuji například za žádoucí, aby některá insolvenční řízení – obzvlášť pokud jde o složité a mnohdy netransparentní insolvence velkých obchodních společností, ve kterých jsou často ohroženy finanční prostředky drobných věřitelů – probíhala pod kontrolou státního zastupitelství.

Legitimaci k podávání opravných prostředků státním zastupitelstvím zmapovala kapitola sedmá. Při volbě struktury této kapitoly byla kombinována dvě kritéria, jednak bylo zohledněno kritérium zákonné úpravy, tj. IZ a OSŘ, a jednak hledisko, zda se státní zastupitelství v řízení nachází v pozici účastníka, či zda vystupuje v postavení zvláštního procesního subjektu. Nejprve byla stručněji popsána

úprava opravných prostředků dle IZ, poté bylo zvlášť pojednáno o odvolání a zvlášť o žalobě pro zmatečnost, neboť tyto opravné prostředky si vzhledem k tématu práce zaslouží větší pozornost. K jejich podání je totiž státní zastupitelství přímo (tj. speciálními zákonnými ustanoveními zakotvenými v OSŘ) legitimováno. Výslovná právní úprava týkající se oprávnění státního zastupitelství k podání dovolání a žaloby na obnovu řízení, které byly popsány společně v poslední podkapitole, se naopak v OSŘ nevyskytuje.

V poslední kapitole diplomové práce, tj. v kapitole osmé, byl popsán „zbývající“ rozsah pravomoci státního zastupitelství v oblasti netrestní, a to dozorové oprávnění, kdy státní zástupce vykonává kontrolu nad dodržováním obecně závazných právních předpisů v místech, kde na základě zákonné licence dochází k omezování osobní svobody třetích osob. Nejprve byla popsána dozorová činnost ve vztahu k výkonu vazby, trestu odnětí svobody a zabezpečovací detence. Poté následovalo stručnější pojednání o dozoru nad dodržováním právních předpisů uplatňovaných ve školských zařízeních, a to při výkonu ochranné či ústavní výchovy. Tuto kapitolu lze uzavřít tvrzením, že styčným bodem, který spojuje oba typy netrestní působnosti státního zastupitelství, tj. dozorové oprávnění státního zastupitelství s oprávněním státního zástupce vyvolat svým návrhem civilní soudní řízení (případně vstoupit do takového řízení), je skutečnost, že i v rámci výkonu dozoru (konkrétně pak dozoru nad výkonem ústavní výchovy či ochranné výchovy) je státní zástupce oprávněn svá návrhová oprávnění uplatňovat (tj. např. je oprávněn podat soudu návrh na zrušení nařízené ústavní výchovy, resp. uložené ochranné výchovy).

Co se týče nastínění potenciálních změn právní úpravy, v rámci úvah *de lege ferenda* bych s ohledem na jistou roztržitost zákonné úpravy týkající se veškerých oprávnění státního zastupitelství, kterými v rámci civilního procesu, resp. v rámci celé netrestní působnosti vůbec, disponuje, považovala za vhodné pro lepší přehlednost vtělit do právní úpravy taxativní výčet všech civilních řízení, jichž je státní zastupitelství v současnosti oprávněno se aktivně účastnit.

Dále by dle mého názoru bylo žádoucí zpřesnit rovněž úpravu podávání opravných prostředků, neboť, jak jsem již uváděla v kapitole o opravných prostředcích pojednávající, účinná zákonná úprava taxativně nevyjmenovává veškeré přípustné opravné prostředky, k jejichž podání by státní zastupitelství, jež do řízení vstoupilo

(a není proto jeho plnohodnotným účastníkem), bylo legitimováno. Aktuální výkladová praxe staví na tezi, že tam, kde oprávnění k podání toho kterého opravného prostředku státním zastupitelstvím vstupujícím do řízení absentuje, státní zastupitelství k jeho podání oprávněno není. Proto by dle mého názoru bylo příhodné, aby zákonná úprava obsahovala speciální ustanovení, které by vyjmenovávalo veškeré opravné prostředky, které by státní zastupitelství vstupující do řízení bylo oprávněno podat.

Seznam použitých zdrojů

Právní předpisy

Pokyn obecné povahy č. 9/2008 nejvyšší státní zástupkyně, o netrestní působnosti, ze dne 19. listopadu 2008, ve znění pozdějších předpisů [získáno 14. listopadu 2022 z https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2021/01/9_2008_o_netrestnipusobnosti.pdf].

Pokyn obecné povahy č. 10/2012 nejvyššího státního zástupce, o výkonu dozoru nad dodržováním právních předpisů v místech, kde je podle zákonného oprávnění omezována osobní svoboda, ze dne 2. listopadu 2012, ve znění pozdějších předpisů [získáno 14. listopadu 2022 z https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2021/01/10_2012_o-vykonu-dozoru.pdf].

Sdělení č. 209/1992 Sb., o Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod ve znění protokolů č. 3, 5 a 8 [získáno 6. března 2023 z <https://www.aspi.cz/products/lawText/1/39918/1/2/sdeleni-c-209-1992-sb-o-umluve-o-ochrane-lidskych-prav-a-zakladnich-svobod-ve-zneni-protokolu-c-3-5-a-8>].

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů.

Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění pozdějších ústavních zákonů.

Vyhláška č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 23/1994 Sb., o jednacím řádu státního zastupitelství, zřízení poboček některých státních zastupitelství a podrobnostech o úkonech prováděných právními čekateli, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 65/1952 Sb., o prokuratuře, v platném znění.

Zákon č. 65/1956 Sb., o prokuratuře, ve znění účinném od 1. ledna 1957 do 31. července 1965.

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. dubna 1964 do 30. června 1967.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 60/1965 Sb., o prokuratuře, v platném znění.

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích., ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zákon o zdravotních službách), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů.

Knižní publikace

FENYK, Jaroslav. *Veřejná žaloba. Díl první: Historie, současnost a možný vývoj veřejné žaloby*. Praha: Institut ministerstva spravedlnosti České republiky pro další vzdělávání soudců a státních zástupců, 2001. Příručky Ministerstva spravedlnosti České republiky – svazek 62. 215 s.

NEDOROST, Libor a kol. *Státní zastupitelství: historie, současnost a perspektivy*. Praha: Eurolex Bohemia, 2002. 519 s. ISBN 80-86432-34-3.

SVOBODA, Karel a kol. *Civilní proces. Obecná část a sporné řízení*. Praha: C. H. Beck, 2014. 458 s. ISBN 978-80-7400-279-3.

ŠÍNOVÁ, Renáta; JURÁŠ, Marek. *Účastenství v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2015. Teoretik. 256 s. ISBN 978-80-87576-78-6.

WINTEROVÁ, Alena; MACKOVÁ, Alena. *Civilní právo procesní*. 9. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2018. 648 s. ISBN 978-80-7502-298-1.

WIPPLINGEROVÁ, Miloslava; ZAHRADNÍKOVÁ, Radka; SPURNÁ, Kristýna. *Zvláštní řízení soudní*. 2., opravené vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015. 236 s. ISBN 978-80-7478-829-1.

ZAHRADNÍKOVÁ, Radka a kol. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2018. 621 s. ISBN 978-80-7380-714-6.

ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Organizace justičního systému*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. 396 s. ISBN 978-80-7380-044-4.

Komentářová literatura

AUEROVÁ, Jaroslava a kol. *Trestní řád: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO141_1961CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>. ISSN 2336-517X.

BAHÝLOVÁ, Lenka a kol. *Ústava České republiky: Komentář* [Systém ASPI]. Nakladatelství Linde. ASPI_ID KO1i1993CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>. ISSN 2336-517X.

BAŇOUCH, Hynek a kol. *Listina základních práv a svobod: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO2_1993CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>. ISSN 2336-517X.

BAROŠ, Jiří a kol. *Ústava České republiky: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO1_1993CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>. ISSN 2336-517X.

JIRSA, Jaromír. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Soudcovský komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO292_p12013CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>. ISSN 2336-517X.

KOCOUREK, Jiří; ZÁRUBA, Jan. *Zákon o soudech a soudcích; Zákon o státním zastupitelství. Komentář*. 2., dopl. a přeprac. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. Beckovy texty zákonů s komentářem. 621 s. ISBN 80-7179-761-8.

KOZÁK, Jan a kol. *Insolvenční zákon: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO182_2006CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>. ISSN 2336-517X.

KŘÍSTEK, Adam. *Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních: Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO109_2002CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>. ISSN 2336-517X.

LATA, Jan; PAVLÍK, Jiří; ZEZULOVÁ, Jana. *Zákon o státním zastupitelství. Komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO283_1993CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>. ISSN 2336-517X.

LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský soudní řád: Praktický komentář* [Systém ASPI]. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO99_p11963CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>. ISSN 2336-517X.

MACKOVÁ, Alena a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: Komentář* [Systém ASPI]. Nakladatelství Leges. ASPI_ID KO292I2013CZ. Dostupné na <<https://www.aspi.cz>>. ISSN 2336-517X.

MORAVEC, Tomáš; KOTOUČOVÁ, Jiřina a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. Beckovy texty zákonů s komentářem. 1838 s. ISBN 978-80-7400-849-8.

SPRINZ, Petr a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 1. vydání (4. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz>>.

SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 3. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné na <<https://www.beck-online.cz>>.

Soudní judikatura

Nález Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 17/10 [získáno 14. listopadu 2022 z <https://nalus.usoud.cz>].

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 11. 2008, sp. zn. 29 Cdo 1506/2007 [získáno 19. března 2023 z <https://www.beck-online.cz>].

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 5. 11. 2007, č. j. 8 As 27/2006 – 70 [získáno 23. února 2023 z <https://www.beck-online.cz>].

Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 6. 2015, č. j. 2 As 103/2015 – 128 [získáno 23. února 2023 z <https://www.aspi.cz>].

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 29. 6. 2006, sp. zn. 29 Odo 44/2004 [získáno 26. února 2023 z <https://www.aspi.cz>].

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 6. 3. 2015, č. j. 12 VSOL 172/2014-283 [získáno 18. března 2023 z <https://www.kraken.slv.cz>].

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 1. 2016, č. j. 3 VSPH 447/2015-B-34 [získáno 19. března 2023 z <https://www.kraken.slv.cz>].

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21. 12. 2011, sp. zn. 21 Cdo 2625/2010 [získáno 11. března 2023 z <https://www.aspi.cz>].

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 5. 2019, sp. zn. 29 ICdo 177/2017 [získáno 19. března 2023 z <https://www.beck-online.cz>].

Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 31. 7. 2019, sp. zn. 29 NSČR 143/2017 [získáno 20. března 2023 z <https://www.beck-online.cz>].

Články z odborných periodik

DÁVID, Radovan; TAUCHEN, Jaromír. Vývoj působnosti státního zastupitelství v civilním řízení od roku 1848 do současnosti. *Státní zastupitelství*. Praha: LexisNexis CZ s.r.o., 2007, roč. 2007, č. 10, s. 32-37. ISSN 1214-3758.

HLAVSA, Petr. K účasti státního zástupce v civilním řízení. *Právní praxe v podnikání*. Praha: BONUS, nakladatelství a vydavatelství s.r.o., 1998, roč. 7, č. 11, s. 1-4. ISSN 1210-4043.

ZÁRUBA, Jan. Nová právní úprava účasti státního zastupitelství v civilním procesu. *Státní zastupitelství*. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, roč. 2014, č. 6, s. 8-13. ISSN 1214-3758.

Internetové zdroje

JURÁKOVÁ, Iveta. *Přehled článků s perexem z časopisu Státní zastupitelství 4/2018: Krátké zamyšlení nad ústavním zakotvením státního zastupitelství v České republice* [online]. Praha: Wolters Kluwer [cit. 31. listopadu 2022]. Dostupné na <<https://www.casopisstatnizastupitelstvi.cz/archiv-casopisu/rocnik-2018/casopis-statni-zastupitelstvi-4-2018/>>.

Nejvyšší státní zastupitelství. *Etický kodex státního zástupce, Komentář*. In www.verejnazaloba.cz [online]. Brno: Nejvyšší státní zastupitelství, 2019 [cit. 13. února 2023]. Dostupné na <<https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/01/Komentar-k-etickemu-kodexu.pdf>>.

Nejvyšší státní zastupitelství. *Výkladové stanovisko k oprávněním státního zástupce souvisejícím se vstupem do řízení podle § 35 odst. 1 občanského soudního řádu, poř. č. 3/2001*. In www.verejnazaloba.cz [online]. Brno: Nejvyšší státní zastupitelství, 2001 [cit. 23. února 2023]. Dostupné na <<https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2020/03/stanovisko-3-2001-1.pdf>>.

OTTO, Jan. *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopedie obecných vědomostí* [online]. Praha: J. Otto, 1903 [cit. 31. listopadu 2022]. Dostupné na <<https://archive.org/details/ottvslovnknauni13ottogoog/page/756/mode/2up?view=theater>>.

Podnět Rady vlády pro lidská práva k rozšíření dozoru státního zastupitelství nad dodržováním právních předpisů v místech omezování osobní svobody. In www.ochrance.cz [online]. 16 s. [cit. 14. března 2023]. Dostupné na <https://www.ochrance.cz/uploads-import/ochrana_osob/Ostatni/podnet-schvaleny.pdf>.

ZÁRUBA, Jan. Návrhy státního zastupitelství na zahájení řízení ve věci vyslovení převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče. *Státní zastupitelství* [online]. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014 [cit. 6. března 2023]. Dostupné na <<https://www.aspi.cz/products/lawText/7/48030/1/2>>.

Ostatní zdroje

Důvodová zpráva k zákonu č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství [získáno 16. listopadu 2022 z <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/33146/1/2>].

Důvodová zpráva k zákonu č. 14/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 201/1997 Sb., o platu a některých dalších náležitostech státních zástupců a o změně a doplnění zákona č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech, ve znění pozdějších předpisů, ve znění zákona č. 155/2000 Sb. [získáno 13. února 2023 z <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgazf6mjul5shu&groupIndex=0&rowIndex=0>].

Důvodová zpráva k zákonu č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony [získáno 16. listopadu 2022 z <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqgezv6mrzgnpwi6q&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>].

Recommendation CM/Rec(2012)11 of the Committee of Ministers to member States on the role of public prosecutors outside the criminal justice system [získáno 28. února 2023 z <https://www.refworld.org/docid/50697b5e2.html>].

Cizojazyčné resumé

The topic of the Diploma thesis is „*The position and role of the public prosecutor in civil proceedings*“. The aim of the thesis was to emphasize the importance of the topic at hand and to provide a comprehensive summary of the role of the public prosecutor in the civil proceedings. The thesis itself is divided into eight chapters, which are then further divided into subchapters.

The first chapter of the thesis deals with the development of the public prosecution in the Czech Republic. With regard to the subject matter of the thesis, this particular chapter focuses on the area of the civil proceedings.

Chapter Two provides an introduction to the public prosecutor's office. First of all, it describes the public prosecution authority and its structure, then it deals with the competence of the public prosecution (i.e. division into criminal and non-criminal areas) and then the legal regulation. This chapter also includes a description of the procedural position of the public prosecutor in civil proceedings (i.e. situations where the public prosecutor acts as a full participant in the civil proceedings and situations in which the public prosecutor is only in the position of a special procedural subject).

The third chapter of this thesis deals with the basic principles that are very important for the work of the public prosecutor, for example, it describes the principle of legality, the principle of impartiality and the principle of protection of the public interest.

Chapter Four maps the cases in which the public prosecutor may initiate civil proceedings based on his own motion (on his own will). This particular chapter contains, among other things, a list of proceedings initiated on the basis of a proposal of the public prosecutor. Chapter Five, which is a continuation of the previous chapter, describes cases where the prosecutor is restricted "only" to the possibility of intervening in civil proceedings that were already initiated.

In Chapter Six, two selected specific cases are presented in more detail to give a more precise notion of the activities of the public prosecutor in those particular cases – the first of the two described proceedings was selected from the set of proceedings that the public prosecutor can initiate based on his own motion, while the second one

falls into the category of proceedings that the public prosecutor can "only" intervene in after they were initiated.

The seventh chapter of this thesis deals with the prosecutor's option to initiate legal proceedings.

The last chapter, i.e. Chapter Eight, describes the supervision of the public prosecutor over the observance of legal regulations in those places where personal freedom of individuals is restricted by law.